

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

FAKULTA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

KATEDRA BIOTECHNICKÝCH ÚPRAV KRAJINY

**CHRÁNĚNÉ PŘÍRODNÍ HODNOTY OKOLÍ
BEROUNA A JEJICH VYUŽITÍ V TURISMU**

Diplomová práce

Vedoucí práce: prof. Ing. Petr Sklenička, CSc.

Diplomant: Bc. Jakub Kleindienst

© 2017 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Fakulta životního prostředí

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Jakub Kleindienst

Regionální environmentální správa

Název práce

Chráněné přírodní hodnoty okolí Berouna a jejich využití v turismu

Název anglicky

Protected areas of Beroun region and their application for tourism

---

Cíle práce

Cílem práce je ve vybraném území okolí města Berouna zhodnotit přírodní hodnoty, které se nacházejí ve třech chráněných krajinných oblastech v krátkém dosahu města Berouna (Český kras, Křivoklátsko a Brdy). V těchto územích je koncentrováno množství přírodně cenných lokalit, které jsou chráněny různými stupni zvláště chráněných území ve smyslu zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny v platném znění.

Metodika

Metodika práce bude respektovat následující etapy:

Přírodní charakteristika území

Analýza hodnot území

Krajinný ráz území

Kulturní význam území

Analýza turistického využití

Vývoj a stav prostředí z hlediska návštěvnické destinace

Limity využití území

Dostupnost služeb pro návštěvníky

Zhodnocení potenciálu návštěvnického využívání území

Návrh opatření využití přírodních hodnot území pro udržitelné formy turismu

Doporučený rozsah práce

40 stran + přílohy

Klíčová slova

Chráněná krajinná oblast, Brdy, Český kras, Křivoklátsko, ochrana přírody a krajiny, destinační management, turistika, cestovní ruch, návštěvnická infrastruktura, interpretace přírodního dědictví.

Doporučené zdroje informací

- DOWLING, R K. – FENNELL, D A. *Ecotourism policy and planning*. Wallingford: Wallingford, 2003. ISBN 9780851996097.
- FIALOVÁ, D. – HORÁKOVÁ, H. *Transformace venkova : turismus jako forma rozvoje*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-537-1.
- KONDRASHOV, A. *The European tourism industry performance in the context of international trade*. Prague: Olga Krylova, 2015. ISBN 978-80-86811-55-0.
- KUMBLE, P A. – ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE. FAKULTA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ, – SKLENIČKA, P. *Impacts of ecotourism on cultural and natural landscapes = dopady ekoturistiky na kulturní a přírodní krajiny [rukopis]*. Disertační práce. Praha: 2009.
- Ochrana přírody : časopis státní ochrany přírody : journal of the state nature conservancy*. AGENTURA OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY ČR, – AGENTURA OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY ČR. Praha: ISBN 1210-258.
- REKREACE. *Rekreace a ochrana přírody*. PRAHA: ČSVTS, 1988.
- ROBERTS, L. – HALL, D R. *Rural tourism and recreation : principles to practice*. Wallingford ; Oxon: CABI Pub., 2001. ISBN 0-85199-540-3.
- ZICHOVÁ, J. – PALATKOVÁ, M. *Ekonomika turismu : turismus České republiky*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-3643-3.
- ZICHOVÁ, J. – PALATKOVÁ, M. *Ekonomika turismu : turismus České republiky : vymezení a fungování trhu turismu, přístupy k hodnocení významu a vlivu turismu, charakteristika turismu České republiky*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3748-5.
-

Předběžný termín obhajoby

2016/17 LS – FŽP

Vedoucí práce

prof. Ing. Petr Sklenička, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra biotechnických úprav krajiny

Elektronicky schváleno dne 29. 3. 2017

prof. Ing. Petr Sklenička, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 29. 3. 2017

prof. RNDr. Vladimír Bejček, CSc.

Děkan

V Praze dne 02. 04. 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Chráněné přírodní hodnoty okolí Berouna a jejich využití v turismu" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů a literatury na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 18.4.2017 _____

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval prof. Ing. Petrovi Skleničkovi, CSc. za odborné vedení mé diplomové práce a cenné rady. Dále děkuji své manželce za trvalou podporu během studia a dětem za pochopení.

Chráněné přírodní hodnoty okolí Berouna a jejich využití v turismu

Souhrn

Cílem práce je ve vybraném území okolí města Berouna zhodnotit přírodní hodnoty, které se nacházejí ve třech chráněných krajinných oblastech v krátkém dosahu města Berouna. Jedná se o Český kras, Křivoklátsko a Brdy. V těchto územích je koncentrováno množství přírodně cenných lokalit, které jsou chráněny různými stupni zvláště chráněných území ve smyslu zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny v platném znění.

Pro všechna chráněná území jsou stanovena určitá konkrétní omezení, naproti tomu atraktivita přírodního prostředí přitahuje turisty a další návštěvníky. Tyto dvě skutečnosti mohou být v rozporu, ale také nemusí, pokud se poptávka turistů a návštěvníků usměrňuje tak, aby mohla být uspokojena a zároveň nedocházelo k poškozování přírodních hodnot, pro které právě návštěvníci do území míří. Proto je dalším cílem práce na základě zhodnocení stavu území, jeho vybavení návštěvnickou a turistickou infrastrukturou, navrhnout taková opatření, která by měla vést k udržitelnosti turistického využívání přírodních hodnot chráněných krajinných oblastí. Toto téma je v rámci ochrany přírody a krajiny velmi aktuální, protože v posledních několika letech se problematice práce s návštěvníky v chráněných územích věnuje velká pozornost, vznikají nová moderní návštěvnická střediska a zároveň se vyvíjí i teoretická oblast – jsou nyní zpracovávány první plány pro interpretaci přírodního dědictví. V práci je možno i porovnat situaci v Chráněné krajinné oblasti Brdy, která byla nově zřízena oproti situaci v již několik desítek let chráněném Českém krase a Křivoklátsku.

Klíčová slova:

Chráněná krajinná oblast, Brdy, Český kras, Křivoklátsko, ochrana přírody a krajiny, destinační management, turistika, cestovní ruch, návštěvnická infrastruktura, interpretace přírodního dědictví.

Protected areas of Beroun region and their application for tourism

Summary

The aim is in the selected area around Beroun assess natural values, which are located in three protected areas within short range of Beroun. It is the Český kras, Brdy and the Křivoklátsko. In these areas is concentrated amounts of valuable natural sites that are under various stages of specially protected areas within the meaning of the Act no. 114/1992 Coll. on nature and landscape protection, as amended.

For all protected areas are set out certain specific constraints, while the attractiveness of the natural environment attracts tourists and other visitors. These two facts may be in conflict, but not if the demand of tourists and visitors directs so that could be met and avoiding damage to the natural values for which just visitors to the area are heading. Therefore, another goal of the work based on the assessment of the state territory, its visitor facilities and tourist infrastructure, such measures, which should lead to sustainable use of natural tourist values of protected areas. This topic is in the protection of nature and landscape very topical because in the past few years, the issue of work with visitors in protected areas of great interest, created a new, modern visitors' centers and also develops and theoretical field - are now processed first plans for interpreting the natural heritage. The work can also compare the situation in the protected landscape area of Brdy, which was newly established in contrast to the situation for decades protected Czech Karst and Křivoklátsko.

Keywords:

Protected landscape area, Brdy, Český kras, Křivoklátsko, nature and landscape protection, destination management, tourism, tourism, visitor infrastructure, interpretation of natural heritage.

Obsah

1 Úvod	10
2 Cíle práce a metodika	11
2.1 Cíle.....	11
2.2 Zhodnocení současného výzkumu	11
2.3 Metodika	12
3 Analýza hodnot území	14
3.1 Přírodní charakteristika území	14
3.1.1 Chráněná krajinná oblast Český kras	14
3.1.2 Chráněná krajinná oblast Křivoklátsko	15
3.1.3 Chráněná krajinná oblast Brdy	17
3.2 Krajinný ráz území	20
3.2.1 Chráněná krajinná oblast Český kras	20
3.2.2 Chráněná krajinná oblast Křivoklátsko	22
3.2.3 Chráněná krajinná oblast Brdy	25
3.3 Kulturní význam území	28
3.3.1 Chráněná krajinná oblast Český kras	28
3.3.2 Chráněná krajinná oblast Křivoklátsko	31
3.3.3 Chráněná krajinná oblast Brdy	33
4 Analýza turistického využití	37
4.1 Vývoj a stav prostředí z hlediska návštěvnické destinace (15).....	37
4.1.1 Fyzikálně geografické podmínky a turistická infrastruktura	41
4.1.2 Ubytovací a stravovací zařízení Berounska	43
4.2 Limity využití území.....	44
4.3 Dostupnost služeb pro návštěvníky	48
5 Zhodnocení potenciálu návštěvnického využívání území	58

6 Návrh opatření využití přírodních hodnot území pro udržitelné formy turismu	91
7 Diskuze	94
8 Závěr	96
9 Přehled literatury a použitých zdrojů.....	97

1 Úvod

V této diplomové práci jsem se rozhodl navázat na téma své bakalářské práce (15). V té jsem se věnoval cestovnímu ruchu, speciálně pak v regionu Berounska. V diplomové práci se věnuji tomuto tématu především z pohledu ochrany přírody a krajiny a toho, jak využít hodnot krajiny okolí Berouna, chráněného formou chráněných krajinných oblastí, pro turismus. Toto téma je nyní aktuální, protože systematickému přístupu k návštěvníkům chráněných území se věnuje v oblasti ochrany přírody a krajiny v posledních letech zvýšená pozornost.

V oblasti vývoje návštěvnosti chráněných území po roce 1990 bylo možno sledovat dva základní vývojové zlomy. Prvním bylo opuštění těchto destinací částí tuzemských návštěvníků a zároveň prvotní nárůst zájmu zahraničních návštěvníků po uvolnění pohybu lidí především v rámci Evropy. Druhá změna pak nastala koncem první dekády 21. století v souvislosti s ekonomickou krizí, kdy o chráněnou přírodu roste zájem opět mezi tuzemskými návštěvníky, a naopak počet zahraničních návštěvníků lze považovat po určitém poklesu za stabilní.

Po roce 2010, díky přístupnosti financí z fondů Evropské Unie, odstartovala příprava a realizace celé řady projektů zaměřených na zlepšení přístupu k návštěvníkům chráněných území. Vzniklo několik návštěvnických center v národních parcích – například v Národním parku Šumava Návštěvnické centrum Srní, které je věnované šelmám nebo Návštěvnické centrum Kvilda věnované rysům a jelenům. Tato návštěvnická centra využilo v roce 2016 téměř 300 tisíc návštěvníků (25). Stejně tak byly zahájeny projekty budování Domů přírody, což jsou návštěvnická centra chráněných krajinných oblastí (1). V souvislosti s těmito investicemi vyvstává stále větší potřeba pracovat s návštěvníky v chráněných územích systematicky, s čímž je spojena řada otázek, které je potřeba řešit. Je potřeba, aby území byla pro návštěvníky atraktivní a zároveň, aby návštěvnost nevedla k poškození a ničení toho, co je chráněno a za čím tam návštěvníci jezdí. Jinou otázkou je, jak uspokojit různé skupiny návštěvníků, které mají odlišné požadavky nebo důvody proč území navštěvují a co zde chtějí vidět. V neposlední řadě by měla návštěvnická centra sloužit i k poučení návštěvníků, a proto se začaly připravovat dokumenty na toto zaměřené – interpretační plány přírodního dědictví.

Berounsko je bohaté na přírodní fenomény, které jsou předmětem ochrany v chráněných krajinných oblastech Brdy, Český kras a Křivoklátsko, proto se ve své diplomové práci chci pokusit navrhnout opatření, která budou víceméně korespondovat s těmito otázkami.

2 Cíle práce a metodika

2.1 Cíle

Cílem diplomové práce je na základě analýzy známých údajů o přírodních hodnotách vybraného území a stavu jeho turistického využití navrhnout možná opatření, a to v souvislosti s aktuálně připravovanou návštěvnickou infrastrukturou. Pro práci bylo vybráno území tří chráněných krajinných oblastí ve vazbě na město Beroun. Beroun je okresní město a v městské aglomeraci tvořené společně s městem Králův Dvůr zde žije přes 27 tisíc obyvatel (10). Život obyvatel je zde významně ovlivněn dostupností hlavního města Prahy. Okolí Berouna, který byl v minulosti značně zatížen průmyslovou činností – cementárny a železářny, se vyvíjelo jako tradiční rekreační území již od počátku 20. století (24, 28).

Území Českého krasu bylo také vždy předmětem přírodovědných výzkumů, podobně jako Křivoklátsko. Území dnešní CHKO Brdy bylo dlouhodobě nepřístupné pro veřejnost z důvodu využívání armádou.

2.2 Zhodnocení současného výzkumu

Problematika udržitelného cestovního ruchu v chráněných územích vychází především z předpokladu, že chráněná území mohou být využívána člověkem pro aktivity turistického charakteru pouze do té míry, aby nedocházelo k poškozování těchto chráněných území. Ve světě je známa řada studií, které hodnotí tuto oblast pro národní parky (11, 27, 31). Ačkoliv kategorie národních parků může představovat ve světě území s rozlišným pojetím ochrany, tak u nás vycházíme z toho, že v národních parcích by měl probíhat, pokud možno na co největším území, nerušený proces přírodního vývoje. V chráněných krajinných oblastech je již při jejich zřizování počítáno s tím, že v silně urbanizovaném území nelze dost dobře vlivy činnosti člověka na přírodu eliminovat, a proto se hledá, jak tyto činnosti korigovat, aby nedocházelo k poškozování hodnot, pro která jsou tato území chráněna. Po roce 2000 je stále větší pozornost věnována právě cestovnímu ruchu a turismu z hlediska metodologického přístupu v hledání jeho udržitelnosti v cenných přírodních a krajinných územích (18).

V několika pracích můžeme najít pohled na tuto problematiku právě ve vymezení hodnot přírody a krajiny, stanovování rizik ohrožení turismem a snahou stanovit různé nástroje pro regulaci vlivů na chráněná území (34, 37, 38, 39).

V rámci hlavních snah v oblasti metodik v České republice byla pilotně zpracovávána některá šetření právě v oblasti Českého krasu a Křivoklátska (19, 25, 26, 35). Pro chráněnou krajinnou oblast Brdy se projevil zvýšený zájem o turismus v této oblasti až po zrušení vojenského újezdu.

Dosavadní práce, týkající se turismu v chráněných krajinných oblastech na Berounsku, se však nezabývaly konkrétně hodnocením všech hodnot území ve vztahu k rizikům poškozování turismem, ale byly zaměřeny na dílčí otázky spojené s návštěvností těchto území (12, 14). Bylo zpracováno několik dílčích průzkumů návštěvnosti, na Křivoklátsku probíhá již několik let monitoring návštěvnosti vybraných území, ve kterých je limitován pohyb návštěvníků. Jedná se o Národní přírodní rezervaci Vůznice, nebo oblast 1. zón v centrální části Křivoklátska.

2.3 Metodika

Metodologicky je nejdříve provedena analýza jednotlivých chráněných krajinných oblastí z pohledu přírodních hodnot, krajinného rázu území a rovněž z hlediska kulturního významu území. Hodnoty území jsou vybrány a klasifikovány z hlediska významu pro turistické využívání do třech kategorií:

- **Kategorie A** – hodnota, která je pro danou chráněnou krajinnou oblast typická, dominují v ní základní prvky určené jako předměty její ochrany. V této kategorii jsou zařazeny hodnoty, které již v současnosti svojí atraktivitou přitahují návštěvníky.
- **Kategorie B** – hodnoty, které rovněž nesou typické prvky ochrany v dané chráněné krajinné oblasti, nebo jsou svojí specifikou jedinečné, ale nejsou dosud návštěvníky dominantně využívány.
- **Kategorie C** – hodnota nesporného významu, která však nenese hlavní prvky ochrany v konkrétní chráněné krajinné oblasti.

V rámci údajů o stavu dnešního využívání území návštěvníky se vymezují jednotlivé skupiny návštěvníků, které jsou nadále označovány jako cílové skupiny a vzájemně se odlišují těmito atributy – věk, počet lidí ve skupině, předmět zájmu.

Po kategorizaci hodnot a vydefinování cílových skupin jsou data uspořádána formou tabulek, ve kterých je číselně obodován význam pro rozvoj turismu a riziko

negativního ovlivnění chráněné přírody. Pro bodování je využita škála 1 - 10, kdy počet bodů roste s významem nebo rizikem.

Následně jsou vybrány, podle počtu bodů, nejvýznamnější hodnoty a největší rizika. Ty jsou dále porovnávány z hlediska aktuálního vybavení území službami pro návštěvníky a na základě toho je hodnocen potenciál návštěvnického využití. Potenciál je hodnocen následovně:

- ++ tam, kde je velký potenciál pro využití návštěvníky a je v současnosti dostatečné vybavení službami.
- +- tam, kde je velký potenciál pro využití návštěvníky a není v současnosti dostatečné vybavení službami.
- -+ tam, kde není velký potenciál, ale jsou zde odpovídající služby dostupné.
- -- tam, kde není velký potenciál a není zde ani dostupnost služeb.

Po zhodnocení potenciálu jsou definována různá opatření směřující k využití potenciálu tam, kde jsou významné hodnoty v korelaci s významnými riziky a je proveden výběr opatření, která lze doporučit pro zlepšení možností dosažení cílů v práci s návštěvnickou veřejností v chráněné krajinné oblasti anebo pro eliminaci rizik negativního ovlivnění stavu chráněné přírody návštěvníky (30).

3 Analýza hodnot území

3.1 Přírodní charakteristika území

Analyzovaná území mají mnoho přírodních hodnot a jejich společným rysem je, že se nacházejí v oblasti Barrandienu (19). Z hlediska klimatického se jedná o oblast suchou a teplou, pouze nejvyšší části Brd zasahují do oblasti chladné. Podrobný rozbor přírodních hodnot přesahuje rámec této diplomové práce, proto je pozornost věnována pouze vybraným hodnotám, které lze považovat za dominantní a všeobecně známé. Toto zjednodušení je možné přizpůsobit tématu diplomové práce s ohledem na to, že řada detailních přírodních hodnot nemá pro turismus v této oblasti větší význam, neboť lze předpokládat, že již vyžaduje značnou odbornou erudici návštěvníků, a to nad rozsah dále definovaných zájmových skupin návštěvníků. Jednotlivé přírodní hodnoty budou vymezeny pro každou chráněnou krajinnou oblast zvlášť.

3.1.1 Chráněná krajinná oblast Český kras

Český kras se nachází mezi Prahou a Zdicemi v centrální části Barrandienu a je v rámci Čech jedinečným krasovým územím, co se týká velikosti i významu (9). Zaujímá plochu okolo 144 km². Prvohorní usazeniny silurského a devonského stáří tvoří nesouvislý pás vápencových hornin o délce asi 32 km a šířce až 8 km. V Českém krase je známo přes 680 jeskyní, a i když je většina z nich menších rozměrů, nalezneme zde i jeskyně velké (Barrandova jeskyně, jeskyně Martina) nebo velmi hluboké (jeskyně Arnoldka) (5, 6).

Hlavní přírodní hodnotou je geologie Českého krasu. Jsou zde vápencová souvrství známá svým celosvětovým významem pro stratigrafii siluru a devonu a s tím související paleontologický výzkum nejstarších období vývoje života na Zemi (19).

Další přírodní hodnotu tvoří četné jeskyně, ať už se jedná o veřejně přístupnou část Koněpruských jeskyní, nebo celou řadu dalších jeskyní, kde působí převážně zájmová sdružení speleologických skupin.

Současná živá příroda Českého krasu je charakterizována zejména teplomilnou vegetací na bezlesých stanovištích a komplexy lesů především teplých dubohabřin. Bezlesí Českého krasu je cenné hlavně proto, že na některých lokalitách se jedná o bezlesí přirozené, podmíněné nízkým půdním horizontem,

který nezadrží dostatek vláhy pro vývoj křovin a stromů (7, 8). V oblasti Českého krasu je však velká část bezlesých ploch sekundárním bezlesím, vzniklým v důsledku zemědělské činnosti, nikoli v důsledku těžby vápence.

Květena skal a skalních stepí je další významnou přírodní hodnotou vyskytující se ve dvou extrémních podobách: jednak květena osluněných vápencových, diabasových a skalních stupňů s nevyvinutými půdami a jednak květena stinných vápencových skalnatých srázů (3).

Z fauny je asi nejpodstatnější zastoupení bezobratlých živočichů, jejichž druhová diverzita, stejně jako u rostlin, je ve srovnání s ostatními částmi Čech nadprůměrná. Za nejcennější část fauny Českého krasu jsou považovány četné teplomilné druhy, a to jak lesní, které potřebují k životu určitou stálou vlhkost a vyhovuje jim poměrně malé kolísání teplot, tak také živočichové stepní, kteří snášejí vysoké teplotní rozdíly mezi dnem a nocí i mezi létem a zimou (3).

Z obratlovců jsou pro Český kras nejznámější skupinou netopýři, vyskytuje se zde velká většina všech českých zástupců této skupiny (41).

Na území Českého krasu roste i řada významných stromů, mezi které patří i 9 památných stromů reprezentovaných převážně lípami a duby. Například dub Sedmi bratří poblíž Karlštejna na křižovatce turistických cest (3).

Obdobné přírodní hodnoty zasahují k Berounu i mimo Chráněnou krajinnou oblast Český kras – například na Koukolově hoře (19).

3.1.2 Chráněná krajinná oblast Křivoklátsko

Z mimořádných přírodních hodnot Křivoklátska je na prvním místě třeba uvést rozsáhlý vnitrozemský komplex lesa nižších poloh, který patří k největším vnitrozemským uceleným lesním územím. Lesní porosty jsou reprezentovány suťovými lesy s hojným tisem, květnatými a acidofilními bučinami s jedlí, teplomilnými doubravami, dubohabřinami i různými typy lužních lesů. V lesních porostech můžeme najít více jak 80 druhů původních dřevin (40).

Zastoupení přirozených či lidskou činností málo ovlivněných ekosystémů je zde značné, stejně jako velká druhová diverzita rostlinných i živočišných druhů.

Unikátní jsou také lesostepní biotopy s dochovanou druhovou, genetickou, cenologickou i krajinnou diverzitou, často vázané na hrany vysokých strání a vrcholy některých kopců. Tyto bezlesé lokality se na Křivoklátsku označují jako pleše.

Podstatná je i diverzita geologická: nachází se zde mozaika podložních hornin, od velmi kyselých až po zásadité. V okolí Skryjí se nachází světoznámá

naleziště zkamenělin z období středního kambria. Toto místo je známé jako jedna z lokalit proslulá činností Joachima Barranda (4).

Od roku 1977 je Křivoklátsko v rámci programu UNESCO MaB (Man and Biosphere) součástí mezinárodní sítě biosférických rezervací (29). Biosférická rezervace Křivoklátsko zahrnuje celé území současné CHKO (4).

Na území CHKO Křivoklátsko je vyhlášeno přes 600 památných stromů, z nichž řada z nich je součástí alejí a skupin (4).

Křivoklátsko je rovněž významným ptačím územím, které je součástí evropské soustavy chráněných území Natura 2000. Předmětem ochrany jsou zde převážně lesní druhy ptáků, často vázané na existenci starých stromů, sloužících jim jako doupné stromy.

Území Křivoklátska je tradičně využíváno k chovu zvěře. Významná je dlouhá tradice vysoké zvěře, jenž je atraktivitou zdejších honiteb, byť dnešní stavy zvěře a druhové složení jsou jedním z činitelů výrazně negativně ovlivňující stav lesních i nelesních ekosystémů (40).

Z hlediska vegetace tvoří značnou hodnotu Křivoklátska druhová pestrost, reprezentovaná jak xerothermními druhy vázanými na bezlesí a skály, tak druhy lesních stanovišť. Významné jsou i druhy vlhkých lesních luk, i když v poslední době jsou pod tlakem vysokých stavů černé zvěře.

Fot. 1: Dubohabřinová alej u Kublova (zdroj: Bc. Jakub Kleindienst)

3.1.3 Chráněná krajinná oblast Brdy

Z Berounska jsou dostupnější spíše přírodní hodnoty území Brd, které se nestaly součástí Chráněné krajinné oblasti Brdy, například přírodní park Hřebený, nebo vrchol Plešivec (19). Přesto tvoří Chráněná krajinná oblast Brdy pro okolí Berouna dostupný cíl pro poznání přírodních hodnot. Z hlediska vývoje přírody v Brdech bylo významné, že klima zde bylo vždy drsnější, půdy málo úrodné, a tak historicky převažovalo využívání území pro lesnické účely. Následně se projevilo využití pro vojenské účely, kdy byl v době rozvoje urbanizace krajiny ve 20. století velmi výrazně omezen vstup osob do území a s tím související omezení lidských zásahů do přírodního prostředí pouze na zásahy spojené s lesnictvím a zásahy doprovázející činnost vojenskou. Tyto prvky využití předurčily i pohled na dnešní přírodní hodnoty v CHKO Brdy (8).

Základní přírodní hodnotou je, že se jedná o prakticky souvislý lesní porost, bohužel jen s torzy lesních ekosystémů, které lze považovat za přirozené nebo blízké přirozeným. Jedná se o zbytky bučin, podmáčených smrčín, suťových lesů a vzácně i kyselých doubrav. Většina lesů byla přeměněna na hospodářské smrčiny a tomuto hospodaření byly přizpůsobeny i ostatní zásahy – odvodnění ploch drenážními příkopy či vybudování husté sítě zpevněných cest (2).

Další přírodní hodnotou v Brdech jsou značně zachovalé biotopy vodních toků, protože zde nebyla větší potřeba úpravy koryt. Jsou to většinou potoky s vhodným biotopem pro raky, čímž jsou Brdy jedinečné.

Z hlediska biodiverzity jsou velmi významnou přírodní hodnotou plochy bezlesí, byť se vyvinuly až sekundárně díky odlesnění ploch, které sloužily delší dobu jako cvičiště armády a docházelo zde k podpoře vývoje holí s vřesovišti nepravidelnými disturbancemi bránícími zpětné sukcesi k lesním společenstvům (6, 8).

Dalším přírodním fenoménem jsou rašeliniště – ať plošně velká v oblasti Padrtí a Toku, nebo řada menších v pramenných oblastech.

Z hlediska vegetace a flory jsou Brdy, na rozdíl od ostatních částí Berounska, charakterizovány výskytem druhů horských poloh, i když uspořádání, vzhledem k nadmořské výšce, je spíše inverzní, protože nejvyšší části jsou spíše suché, naopak v nižších částech se jedná často o chladnější údolí, kde horské druhy nachází i dostatek vláh (2).

Z hlediska fauny se jedná o území s významným výskytem raka kamenáče i raka říčního, byť jejich populace může být ohrožena přenosem nákazy račího moru

vyskytujícího se v okolí CHKO. Z ptáků stojí za zmínku hnízdění čápa černého a orla mořského, který bývá pozorovatelný v oblasti Pádrťských rybníků (8).

Fot. 2: Bučina v Brdech (zdroj: Bc. Jakub Kleindienst)

Označení přírodní hodnoty	Kategorie	Poznámka
Geologie Českého krasu (stratigrafie, paleontologie)	A	
Koněpruské jeskyně	A	Největší návštěvnost přírodní lokality v území.
Jeskyně nepřístupné veřejnosti	B	Navštěvují speleologové, pro širokou veřejnost nevhodné.
Stepi, skalní stepi, lesostepi	A	
Dubohabrové háje Českého krasu	A	
Skály	A	V Českém krase oblíbené lezecké terény.
Netopýři	A	
Teplomilné druhy bezobratlých Českého krasu	B	Často unikají větší pozornosti.
Památné stromy	A	
Komplex souvislých lesních ekosystémů Křivoklátska	A	
Skryjské kambrium	A	
Ptačí oblast Křivoklátsko	B	
Lesní zvěř Křivoklátska	C	
Lesní komplex středních Brd	B	
Potoky Brd s rakem	B	
Vřesoviště Brd	A	
Prameniště a rašeliniště Brd	B	

Tab. 1: Přírodní hodnoty území a jejich kategorizace

3.2 Krajinný ráz území

Hodnoty krajinného rázu rovněž reprezentují celou škálu přírodních hodnot, které nejsou popsány v předchozí podkapitole. Nicméně, jak již vyplývá z názvu typu chráněného území „chráněná krajinná oblast“, jedná se o území s především krajinnými hodnotami. Malebnost krajiny, či její divokost, která v běžně intenzivně urbanizované krajině je již setřena, je hodnotou pro návštěvníky značně atraktivní (16, 32).

Krajinný ráz je dán především geomorfologií území, ale je také dlouhodobě formován činností člověka. Právě díky činnosti lidí se krajinný ráz v čase proměňuje, pozvolných změn si však více méně málo všímáme a přijdou nám na mysl, až když se začneme historickým vývojem krajiny blíže zabývat. Právě území Českého krasu můžeme považovat za jakousi kolébku zkoumání vývoje krajiny, a díky paleontologickým nálezům si můžeme udělat obrázek o prehistorii vývoje území. Doloženým dlouhodobým osídlením a řadou archeologických nálezů můžeme usuzovat na další vývoj krajiny (7).

Bližší specifika krajinného rázu jsou uvedena opět po jednotlivých chráněných krajinných oblastech, byť některé prvky – například údolí Berounky, jsou společné pro Český kras i pro Křivoklátsko.

3.2.1 Chráněná krajinná oblast Český kras

V krajině Českého krasu převažuje typ reliéfu mírně zvlněné pahorkatiny. Výrazná je rozsáhlá denudační plošina v nadmořské výšce přibližně 400 m n. m. Tato plošina je o málo převyšována charakteristicky zaoblenými vrchy a krátkými hřbety a je proříznuta hlubokým kaňonovitým údolím Berounky. Přítoky Berounky jsou málo vodnaté a krátké, s výjimkou Loděnického potoka, jinak označovaného také Kačák (32).

Při pohledu na krajinu Českého krasu nám nemohou ujít charakteristické krasové formy. Jsou to především kaňon řeky Berounky a krasové rokle v hlubokých údolích potoků, například údolí Kačáku, Císařská rokle, Kodská rokle, údolí Bubovického, Karlického i Radotínského potoka. V malém rozsahu můžeme najít i drobná škrapová pole, například na Doutnáči nebo Kotýzu. Vyskytují se zde četné jeskyně, až na několik rozsáhlejších jeskynních systému se jedná spíše o malé jeskyně (41).

Fot. 3: Pohled ze stepi na Kodě do kaňonu Berounky v Českém krase (zdroj: Bc. Jakub Kleindienst)

Soulad členitého terénu, bohaté vegetační složky a harmonického měřítka a vztahů v krajině, vytváří v Českém krase významnou estetickou hodnotu krajiny jako celku.

V údolí řeky dotvářejí krajinnou scénu i výrazné kulturní dominanty Karlštejna a Tetína.

Nezanedbatelnou stránkou krajinného rázu jsou panoramatické pohledy, nabízející se jak z okrajů skalnatých srázů na obou březích kaňonu Berounky, tak i z vyšších poloh pravobřežních výšin (Bacín 498,9 m n. m., Mramor 470,0 m n. m., Damil 396,0 m n. m., Zlatý kůň). V kontrastu s dramatickými skalními částmi v údolích, jsou v části CHKO na levém břehu Berounky velmi harmonické pohledy se souvislými lesními porosty, ukrývajícími přírodě blízké partie a romantické, až bizarní scenérie vytěžených lomů. Pravobřežní část krajiny se vyznačuje výrazným terénem s dominantními výšinami, lesními porosty NPR Koda a rozčleněnou zemědělskou krajinou s kompaktními zemědělskými obcemi a lesními porosty na výšinách. Na skalnatých svazích údolí a kopců se zachovaly zbytky pravěké pastevní krajiny s charakteristickým jalovcem. Území tak i dnes nese viditelné stopy vývoje osídlení krajiny od pravěku po nedávnou minulost (32).

Dalším velmi významným fenoménem v Českém krase, podílejícím se na formování současné vizáže krajiny, je těžba kamene. Jsou zde pozůstatky velmi

starých tzv. selských lomů, které sloužily pro uspokojení místní spotřeby vápna. Řadu z nich již dnes může návštěvník považovat za přirozené krajinné prvky. Opuštěné lomy nabídly velkou příležitost pro nové osídlení druhů, které jsou vázány na omezené přirozené bezlesí. Do krajiny se tak rozšiřují biotopy jinak omezeného přírodního bezlesí, které představují jednu z nejvýznamnějších krajinných hodnot Českého krasu. Vývoj xerothermních společenstev v opuštěných lomech postupně začleňuje tyto narušující krajinné zásahy do krajiny. V řadě opuštěných lomů vznikají i otevřené vodní plochy, kterých je v Českém krasu poměrně velký nedostatek, a tak představují v krajině rovněž významný prvek (3).

Negativně se však projevuje rozsáhlá těžba kamene, která nadále pokračuje ve velkých těžebnách. Do krajiny se nejvíce negativně projevují skládky nepotřebného výkladu hornin – Velkolom Čertovy schody, Čeřinka, Lom Tetín, které jsou společně s velmi technickými liniemi nových horizontů, vznikajících činností nových těžeben, v přímém kontrastu s jinak malebnými měkkými krajinnými tvary, danými stářím krajiny i zvětráváním hornin, dotvořené vegetačním krytem.

Návštěvníky zcela jistě zasáhne působivý krajinný vliv v údolí Kačáku, s centrem ve Svatém Janu pod Skalou. Toto místo s klášterem intenzivně působí na návštěvníky až mýtickým dojmem. Pozoruhodné je i tím, že se zde návštěvník jen po několika kilometrech od silně urbanizovaného území nachází v jakoby jiném uzavřeném světě přírody (7).

Pocit úniku od civilizace se dostavuje i v jiných částech, ať už se jedná o Karlické či Radotínské údolí nebo starou trampskou osadu na Kodě.

3.2.2 Chráněná krajinná oblast Křivoklátsko

Krajinářská hodnota Křivoklátska je dána svojí geologickou stavbou a také velkou členitostí terénu. Křivoklátsko se nachází v rozsahu nadmořské výšky od 217 m n. m. (údolí Berounky pod Hýskovem) do 616,7 m n. m. (vrchol Těchovina). Centrem území protéká napříč řeka Berounka v hluboce zaříznutém údolí doprovázeném mnoha skalními útvary. Na Berounku je vázáno množství postranních údolí a roklí, které spolu s údolím Berounky vytváří jeden ze specifických krajinných prostorů v rámci celého Křivoklátska. Na člověka působí na první pohled dojmem sevřeného a velmi členitého prostoru. Nepřístupnost příkrých a hlubokých roklí a strží umožnila zachovat zbytky vegetace téměř neovlivněné lidskými zásahy (4).

Větší část údolí Berounky patří k esteticky nejcennějším územím v chráněné krajinné oblasti. Řeka tvoří četné meandry, které s postranními údolními přítoky dávají vzniknout velkému množství různě orientovaných svahů se střídáním osluněných i stinných poloh. To má ve svém důsledku velký mikroklimatický vliv a na poměrně malé části krajiny tak vznikají rozdílná stanoviště podmíněná značnými klimatickými rozdíly v daném místě. Vysoká stanovištní diference a pestrost a výskyt extrémních stanovišť s vyhraněnými společenstvy tvoří velmi cennou mozaiku charakterizující krajinu Křivoklátska (16).

Fot. 4: Berounka na Křivoklátsku (zdroj: Bc. Jakub Kleindienst)

Údolí má převažující „V“ tvar a usměrňuje tak proudění vzduchu, čímž vznikají charakteristické teplotní inverze.

Poříční partie s úzkým údolním dnem a nepřiliš rozsáhlou nivou, mající bohatou pobřežní zeleň v kontaktu s řekou, na kterou navazují většinou vysoké svahy porostlé lesy a tvoří zde horizont. Na svazích je možno najít mnoho bodů, které umožňují dálkové výhledy do krajiny a lákají řadu návštěvníků. Při těchto pohledech jsou vnímána hluboká údolí jako zřetelné prostorové bariéry či překážky v pohybu. Kaňonovitý charakter horní části toku reprezentuje unikátní krajinu v měřítku celé České republiky (16).

V dalších částech krajiny je její vnímání pro návštěvníka omezeno při bezprostředním pohybu velkou lesnatostí, kdy výhledy do krajiny jsou vázány na

vyhlídková místa na vrcholech nebo hřebenech a ve vysokých stráních v místech, kde výhledu nebrání porosty stromů a keřů. Takových míst je na Křivoklátsku celá řada. Pro pohledy do krajiny jsou významné především rozhledny na Krušné hoře a ve Velké Bukové. Odtud získá pozorovatel přehled o rozsahu zalesněného území a může ocenit pohledově uspokojující dojem téměř nekončících smíšených a listnatých lesů.

Fot. 5: Křivoklátské lesy (zdroj: Bc. Jakub Kleindienst)

Divoký ráz krajiny Křivoklátska dávají četné skalní výchozy a suťové svahy, zajímavé jsou i četné bulžňákové skalky.

V mezilesních enklávách nacházíme krajinu s většinou vyváženým poměrem sídel, polí, luk a pastvin, doplněné četnou mimolesní zelení. Řada obcí má zachovány prvky původní architektury a struktury sídel, které tak dotváří krajinný ráz celého Křivoklátska (16).

Fot. 6: Vlhké lesní louky na Křivoklátsku (zdroj: Bc. Jakub Kleindienst)

3.2.3 Chráněná krajinná oblast Brdy

Krajina na území chráněné krajinné oblasti Brdy je specifická svou vysokou lesnatostí a členitým reliéfem vrchovinného až horského charakteru. Charakter krajiny je ovlivněn i tím, že 75 % území chráněné krajinné oblasti bylo dlouhodobě využíváno jako vojenský újezd, což ve svém důsledku znamenalo, že na území je minimální osídlení. Nachází se zde několik zaniklých obcí, z nichž největší projevy zaniklých sídel lze pozorovat v oblasti Padrtí a Kolvína (17).

Většina oblasti je budována sedimentárními kambrickými horninami příbramsko – jinecké pánve, menší jihozápadní část je tvořena horninami svrchního proterozoika Barrandienu, které se nachází i v podloží kambria. Kambrium příbramsko – jinecké pánve představuje až několik kilometrů mocný soubor převážně sedimentárních hornin a má nejčastěji charakter táhlých plochých hřbetů s širšími údolími. V období kvartéru se v nich však vytvářely charakteristické mrazové formy reliéfu. Větší část Centrálních Brd pokrývají sutě – erozí vzniklé ostrohanné akumulace skalních úlomků. V Brdech dosahují mocnosti až v desítkách metrů a ovlivňuje je erozní činností především tekoucí voda. Typickými, v Centrálních Brdech hojně zastoupenými, formami mrazového zvětrávání jsou mrazové sruby, mrazové trhliny, kamenné polygony, kamenná moře, osypy či tory (věžovité skalní útvary) (8).

Fot. 7: Potok Brdy (zdroj: Bc. Jakub Kleindienst)

Označení krajinné hodnoty	Kategorie	Poznámka
Kaňon Berounky v Českém krase	A	
Údolí potoků	B	
Oblast Svatého Jana pod Skalou	A	
Zalesněné kopce NPR Karlštejn	A	
Oblast NPR Koda	A	
Oblast Zlatý Kůň a Kotýz	A	Blízkost koněpruských jeskyní přivádí návštěvníky i do této oblasti.
Vrcholy v zemědělské krajině pravého břehu Berounky	B	
Panoramatické výhledy do krajiny	B	
Uzavřené lomy na Mořině	C	
Údolí Berounky s nivou na Křivoklátsku	A	
Skály, vysoké stráně a vrcholy kopců Křivoklátska	B	
Údolí potoků Křivoklátska	B	
Rozsáhlé lesy Křivoklátska	A	
Suťové pole Brd	B	
Skály Brd	B	
Rozsáhlé lesní porosty Brd	B	
Třemšín	A	Tradiční turistický cíl, bývala zde rozhledna.

Tab. 2: Krajinné hodnoty území a jejich kategorizace

3.3 Kulturní význam území

Území se nachází v regionu, který se vyznačuje tím, že je velmi dlouho ovlivňována příroda a krajina člověkem. Proto je kulturní význam území spojen se začátky kulturního osídlení Čech. Velké množství kulturních památek v krajině tvoří zároveň významné krajinné dominanty. Rovněž jsou samy o sobě atraktivitou přitahující návštěvníky.

3.3.1 Chráněná krajinná oblast Český kras

V pravěku zde člověk jako sběrač a lovec využíval jeskyně k sezonnímu přebývání, o čemž svědčí stopy získané při archeologických průzkumech. Stopy přítomnosti pravěkého člověka se však většinou omezovaly výhradně na vstupní prostor a nezasahovaly do hloubky jeskyní, kam již nedosvítalo denní světlo (41).

Po období paleolitických sběračů a lovců přišli v mladším pravěku zemědělci, pastevci i řemeslníci, jak bylo dokladováno z pravěkých sídlišť například na Tetíně, v Kodě u Srbska, ve Svatém Janu pod Skalou i u Korna. Místa pravěkého osídlení pak byla opětovně osídlena i s příchodem Slovanského obyvatelstva v 6. století – je zde celá řada slovanských hradišť. Nejvýznamnější bylo zcela jistě hradiště Tetín. Toto místo je spojeno s mýtickou kněžnou Tetou. Na Tetíně pobývala i kněžna Ludmila, která přijala křesťanství a dál ho aktivně šířila. To byla doba největšího kulturního významu Tetína. Kněžna Ludmila zde byla v 10. století zavražděna. Počátkem 14. století byl na Tetíně postaven hrad (3).

Založení hradu Karlštejn bylo jistě nejvýznamnějším stavebním i sídelním počinem v době vrcholného středověku na území Českého krasu. Tento hrad, spojený s panovníkem Karlem IV., byl postaven na místě, které splňovalo řadu předpokladů – blízkost Prahy, relativně ukrytá poloha mimo hlavní cesty, dostatek stavebního materiálu v místě. Dnes je hrad nejen díky své centrální poloze v Českém krase, ale i umístěním mezi zalesněnými kopci hlavní dominantou krajiny, tak jak ji vnímáme v dnešní podobě.

Nejvýznamnější památkou doby baroka je vznik významného poutního místa ve Svatém Janu pod Skalou na místě původního církevního střediska. Již dříve se zdejší jeskyně využívaly jako sakrální prostory. Území si doposud zachovalo svůj kulturní nádech, a to i přes svou novodobou historii, kdy byl klášter od 50. let 20. století využíván nejprve k věznění politických vězňů, později ke školení příslušníků

STB a nakonec jako archiv ministerstva vnitra. Po roce 1990 zde začala působit Svatojánská kolej – střední pedagogická škola (32).

Fot. 8: Svatý Jan pod Skalou (zdroj: Bc. Jakub Kleindienst)

V době baroka byly postaveny i další významné církevní stavby – například kostel na Tetíně, v Budňanech, Všeradicích či Litni, rovněž byl postaven zámek v Litni.

Ve 2. polovině 19. století došlo k novogotické přestavbě hradu Karlštejn, což byl nejvýznamnější stavební zásah v krajině chráněné krajinné oblasti. Před přestavbou byl hrad ve špatném stavu a snahou bylo vrátit mu historickou podobu. Přestože byla tato přestavba již v době její realizace kritizována, je možné ji hodnotit za dobře provedenou, ačkoli se vzhled hradu změnil (32).

Území dnešní chráněné krajinné oblasti protнула v 19. století nová železniční trať Praha-Beroun-Plzeň. Ve 20. století se pak rozvíjela těžba vápence, a ačkoliv

jeho zpracování probíhá mimo vlastní území chráněné krajinné oblasti, znečištění ovzduší se ve druhé polovině 20. století významně projevilo, stejně jako rozšiřující se těžba vápence a její vliv na přírodní prostředí. Připomínkou zanikajících způsobů těžby je skanzen Solvayovy lomy, který je turisticky atraktivní a dnes přitahuje v turistické sezóně mnoho návštěvníků (26). Stejně tak i občasné zpřístupňování štol do lomů Mořina láká návštěvníky. Do lomů Malá a Velká Amerika, ačkoli jsou uzavřené a nepřístupné, díky svému vzhledu dlouhodobě nepovoleně proniká řada návštěvníků. Tyto lomy jsou také oblíbeným námětem různých webových stránek typu vyletnik.cz, kudyznudy.cz apod.

Krajinářské a přírodní kvality byly důvodem pro zájem na rekreačním využití. Od poloviny 19. století jsou v oblasti stavěny vilky jako letní sídla zámožnějších občanů především z Prahy, ve 20. století pak začala éra trampských osad, které se později měnily na osady rekreačních chat. V oblasti Kody je jedna z nejstarších trampských osad v Údolí děsu. Tolik populární poválečný tramping dnes již téměř neexistuje.

Fot. 9: Hrad Karlštejn (zdroj: Bc. Jakub Kleindienst)

3.3.2 Chráněná krajinná oblast Křivoklátsko

Nejstarší doklady o osídlení pocházejí z pozdní laténské doby (4. stol. př. n. l.), a představují je především známé rozsáhlé Stradonické oppidum a několik menších hradisek (16).

První historické osídlení na území dnešní chráněné krajinné oblasti v rozlehlých lesích je doloženo knížecím dvorcem ve Zbečně (kolem 10. stol.), vsí Slabce (r. 1005) a kaplí na hoře Velíz (r. 1005). Stavba hradu Křivoklát byla započata v době vlády Václava I.. S jeho jménem je rovněž spojován i vznik pravděpodobně loveckých hrádků Jenčov a Jivno a mohutného hradu Týřov (před rokem 1249).

Koncem 14. století byl významně stavebně upraven Křivoklát i hrad Žebrák a byl postaven hrad Točnick. V severozápadní části oblasti vzniklo panství s novým hradem v Krakovci. Paralelně s těmito stavbami se vyvíjelo i venkovské osídlení, a proto ve velkém počtu vesnic najdeme památky vznikající ve středověku. K významnému rozvoji panství Křivoklát však došlo až po roce 1685, kdy jej koupili Valdštejnové. Za jejich držby se postavilo množství nových hospodářských budov, novostavby sakrálních staveb (Panoší Újezd, Městečko, Nový Dům) a zámek v Lánech – dnešní sídlo prezidentů. V první polovině 18. století pak na Křivoklátsku vznikla ještě řada drobných zámeckých staveb (2).

Fot. 10: Hrad Křivoklát (zdroj: Bc. Jakub Kleindienst)

Kulturní význam představují i památníky významných osob, jako je památník Joachima Barranda ve Skryjích, který je expozicí Rakovnického Muzea. Stejně jako Pamětní síň Jaroslava Fraňka, legionáře a bojovníka proti fašismu spojeného s restaurací Rozvědčák, tradičním cílem vodáků i pěších návštěvníků centrální části Křivoklátska. Na druhém břehu Berounky je další dnes již legendární místo Branovský přivoz, proslavený hlavně díky spisovateli Otovi Pavlovi, jemuž je dnes v domku přivozu věnována expozice. Jeho nezapomenutelný způsob popisu Křivoklátska v knihách *Jak jsem potkal ryby* a *Smrt krásných srnců* je pro řadu lidí inspirací, proč sem jezdí a znovu se vrací (40).

Proti proudu Berounky je pak Čechův mlýn, ve kterém vznikl skanzen připomínající výrobu elektřiny a význam českých techniků při rozvoji rozvádění elektřiny od zdroje k uživatelům (36).

Nesporný kulturní význam mají Lány, které jsou od dob prezidenta T. G. Masaryka spojeny s využitím zdejšího zámku jako jednoho ze sídel prezidentů Československa a České republiky. Lány byly Masarykovým oblíbeným místem a je zde i pohřben. Od roku 2003 je zde i Muzeum T. G. Masaryka (16).

Fot. 11: Zámek Lány (zdroj: Bc. Jakub Kleindienst)

Další expozice je na zámku v Nižboře, kde Ústav archeologické památkové péče Středních Čech provozuje od roku 2004 Informační centrum keltské kultury. Zde probíhají pravidelné akce spojené s připomínkou dob, kdy zde žili Keltové.

Ve výčtu drobnějších kulturních objektů se nedá zapomenout na rodný domek Josefa Jungmanna v Hudlicích s expozicí.

V krajině lze najít i různé připomínky na tradiční lesní řemesla, nebo dobové pozůstatky po těžbě různých surovin (3).

3.3.3 Chráněná krajinná oblast Brdy

Díky drsnějšímu klimatu a neúrodnosti půd zůstávala krajina Brd poměrně dlouho bez trvalého osídlení. V pozdní době bronzové (9. – 8. stol. př. n. l.) vzniklo při okrajích Brd (např. Třemšín, Kokšín, Zavírka) několik hradišť, která však asi neměla dlouhého trvání. V Brdech se objevuje stálé osídlení až ve vrcholném středověku. Počátek rozvoje osídlení je spjatý se založením kláštera ve Svaté Dobrotivé a současně s tím i řada menších hradů (Liškův hrad, Drštka, Třemšín). Výjimkou velikostí byl hrad Valdek (17).

Fot. 12: Klášter Svatá Dobrotivá v Zaječově (zdroj: Bc. Jakub Kleindienst)

Brdy získaly větší význam až v době, kdy pro společnost nabylo na významu dobývání surovin – rud a jejich zpracování. Počátky zdejšího železářství

zaznamenáváme na přelomu 10. a 11. stol. Postupný rozvoj železářství znamenal ve 14. století vznik menších bezlesých enkláv a malých obcí. Dostupnost dřeva v místních lesích vedla k výrobě dřevouhelného dehtu a potaše (8).

Ve středověku vznikly vesnice Hrachoviště, Kolvín, Velcí a Kuškov. S výjimkou Kuškova, který zanikl ve středověku, existovaly tyto vesnice až do roku 1952, kdy byly násilně vysídleny. Ve 14. století zde působilo proboštství (cella) ostrovského kláštera na Baštinách (Teslín), které mělo ve zdejších území mimořádný význam (2).

Díky těmto historickým podmínkám je většina dnešních osad až vrcholně či pozdně středověkého původu. Osady vznikaly převážně na dosud neosídlené lesní půdě, což se projevuje i na jejich dispozici - oválná nebo vřetenovitá návěs, obklopená usedlostmi s radiální lánovu plužinou (21).

V novověku dochází k dalšímu rozvoji těžby a průmyslové výroby v Brdech. Jde zejména o železářství, později se také přidává sklářství a lesnictví. S tím je spojen i demografický růst regionu, většinou ve formě nezemědělského osídlení. V této době také osídlení proniká hlouběji do nitra pohoří. Vznikají zde, jak celé vesnice (Padrť – 16. st., Zaběhlá – 18. st.), tak menší osady a samoty. Stabilizaci bezlesí zajistila přeměna holin na louky nebo pastviny a tento proces je zaznamenán již v 1. polovině 16. století ve značně pokročilém stadiu (louky na Teslíněch jsou doloženy již roku 1527). V 16. století jsou doloženy i Padrťské rybníky. Na samotách jsou zprvu budovány především průmyslové stavby – pily, hamry, hutě a od 18. století také často sklárny (jak dokládají místní názvy Hutě, Skelná či Sklenná Huť apod.). Průmyslové objekty byly postupně doplňovány či nahrazovány (po ztrátě původní funkce) hájovkami a myslivkami, které musely být alespoň částečně hospodářsky soběstačné. Proto k nim náležely nevelké plochy políček, a především luční porosty. Tyto samoty daly vznik typickému brdskému krajinnému prvku, nelesním enklávám uprostřed rozlehlých lesů (17).

Kromě obytných objektů byla v lesích rozmístěna řada strážných a loveckých bud, z nichž se některé zachovaly až dodnes a dotvářejí tak ráz zdejší lesnaté krajiny. Kromě častých menších staveb bylo v Brdech vybudováno také několik loveckých zámečků. Uvnitř CHKO se dnes nachází lovecký zámeček zvaný Tři Trubky z let 1888 – 1890, postavený v alpském stylu. Arcibiskupský zámeček, taktéž postavený v alpském stylu v roce 1908 v lokalitě Bor, byl zcela zničen v 50. letech 20. století (8).

Na konci období baroka (18. století) bylo dosaženo historicky nejnižší rozlohy lesa a zároveň maximálního plošného rozvoje bezlesí. Přesto zůstává oblast nynější CHKO lesnatá s rozsáhlejšími zemědělsky obhospodařovanými oblastmi

pouze při jejím obvodu a s několika nelesními enklávami uvnitř pohoří. Urbanismus novověkého osídlení se výrazně odlišuje od středověkého. Obce nebo jejich části bývaly budovány na nepravidelném půdorysu, tvořeném jednotlivými domy či jejich shluky rozptýlenými po loukách a stráních. Brdy a Podbrdsko tak vykazují shodné urbanistické rysy s Pošumavím, které se této oblasti podobá též architektonicky. Tento charakter byl typický kupříkladu pro zaniklé obce Padrt' či Zaběhlá. V oblasti se však lze setkat i s novověkou kompaktní zástavbou pravidelného uspořádání – osada Nepomuk (těsně za hranicemi CHKO) byla založena v 18. století a je tvořena usedlostmi pravidelně rozmístěnými podél dlouhé uliční návsi, osada Planiny (uvnitř CHKO) má podobu přímé souvislé řady usedlostí (2).

Významný dopad na tvář krajiny a osídlení měl vznik vojenského prostoru. Pro potřeby vojenského výcviku byly odlesněny 3 rozsáhlé plochy v centrálních Brdech, které sloužily k dělostřeleckému výcviku. Ve vojenském prostoru vznikla i řada objektů sloužících vojenskému výcviku. V první polovině 20. století se hranice vojenského prostoru vyhýbaly vesnické zástavbě a některé obydlené enklávy uvnitř prostoru zůstávaly nadále osídlené. Již v té době však zaniklo kupříkladu nejvýše položené stavení ve vnitřních Čechách – hájovna, tzv. Carvánka, na Toku. K radikální změně došlo po roce 1951, kdy byl vojenský prostor rozšířen na současnou rozlohu, přičemž zahrnul území obcí Padrt', Přední a Zadní Zaběhlá, Kolvín, Velcí a Hrachoviště. Veškeré obce na území újezdu byly vysídleny a srovnány se zemí. Podobně byla zlikvidována i většina samot. Do dnešní doby se kromě některých hájoven zachovalo pouze několik osamocených hospodářských budov (17).

Fot. 13: Památník na místě bývalé hájovny Carvánka (zdroj: Bc. Jakub Kleindienst)

Velká část Podbrdská mimo vojenský újezd prodělala ve 20. století značný hospodářský úpadek a pro její omezenou využitelnost pro zemědělství a často i odlehlou polohu byl její vývoj utlumen. Díky tomu prakticky všechny vesnice a menší osady, které se nacházejí uvnitř hranic CHKO (soustředěny do západočeské části Podbrdská), vykazují výrazné rysy původního urbanizmu a dochovaly se zde některé objekty s prvky tradiční architektury. Za zvláště hodnotné lze považovat osady Mítov (od roku 1995 vesnická památková zóna) a Planiny. V druhém jmenovaném případě se jedná o bývalou osadu lesních dělníků, vzniklou pravděpodobně krátce před rokem 1715. Cenné objekty se dochovaly také v Nových Mitrovicích a v Míšově, třebaže obě obce již byly narušeny novou výstavbou a modernizací staveb.

Označení kulturní hodnoty	Kategorie
Tetín	C
Svatý Jan pod Skalou	C
Karlštejn	C
Skanzen Solvayovy lomy	C
Štoly lomů Mořina	C
Opidum Stradonice	C
Křivoklát	C
Týřov	C
Žebrák a Točnick	C
Krakovec	C
Zámek Nižbor	C
Zámek Slabce s parkem	C
Lánský zámek	C
Lánská obora	C
Klíčavská přehrada	C
Objekty vojenské historie v Brdech	C
Zřícenina Valdek	C
Zámeček Tři trubky	C

Tab. 3: Kulturní a historické hodnoty území a jejich kategorizace

4 Analýza turistického využití

4.1 Vývoj a stav prostředí z hlediska návštěvnické destinace (15)

Na základě členění České republiky na turistické regiony a oblasti je možné subregion či místní destinaci s názvem Berounsko zařadit do Turistického regionu Okolí Prahy (Střední Čechy) a Turistické oblasti Střední Čechy - západ.

Pevné geografické vymezení turistického regionu Berounsko v tomto rámci však dosud absentuje. Vymezení turistického regionu je dáno nejen specifickým potenciálem převážně stejných přírodních, resp. kulturně - historických podmínek a vlastností pro rozvoj cestovního ruchu a rekreace, ale i funkční organizací, která tyto specifické předpoklady rozvíjí, kultivuje a koordinuje k celkovému a společnému cíli.

Lze konstatovat, že ani na úrovni turistického regionu, turistické oblasti či místní destinace (subregionu) neexistuje v současné době žádná funkční struktura či subjekt, který by v daném území plnil funkci organizace cestovního ruchu či destinační společnosti. V předchozích letech proběhlo několik, vesměs neúspěšných, pokusů takovou organizaci ustavit, přičemž každý z těchto pokusů o vznik organizace cestovního ruchu nebo destinační společnosti měl potřebu geograficky vymezit tento turistický region ve společném programu rozvoje, marketingové strategii, statutu, stanovách nebo jiném podobném dokumentu v poněkud odlišných hranicích, aniž by dosud v této věci došlo ke konsenzu.

Na úrovni turistického regionu Okolí Prahy, jehož území prakticky koresponduje s územím Středočeského kraje, není v současné době zřízen funkční destinační management zaměřený na rozvoj cestovního ruchu.

Na úrovni jednotlivých turistických oblastí byly po dohodě České centrály cestovního ruchu a Středočeského kraje určeny subjekty, které měly za úkol zajišťovat koordinaci cestovního ruchu. Do roku 2008 byla působnost a funkce koordinátorů turistických oblastí stanovena na základě smlouvy o spolupráci uzavřené mezi pověřenými subjekty a agenturou CzechTourism. Na základě rozčlenění Turistického regionu Okolí Prahy na tři oblasti, a to Střední Čechy – západ, Střední Čechy – jihovýchod a Střední Čechy – severovýchod – Polabí, se Berounsko stalo součástí Turistické oblasti Střední Čechy – západ.

Koordinátorem Turistické oblasti Střední Čechy - západ byl určen Svazek měst a obcí Rakovnícka a poté Rakovnícko, o.p.s. Po roce 2008 byla tato působnost obdobně vymezena v projektu Organizace cestovního ruchu ve Středočeském kraji -

Středočeské informační a turistické služby, a.s. Po zrušení Středočeské informační a turistické služby, a.s. na začátku roku 2010 byl Středočeským krajem i nadále respektován daný stav, tedy koordinace aktivit v oblasti cestovního ruchu výše uvedeným subjektem.

Mezi Rakovnicko, o.p.s. a Městem Beroun byla uzavřena rámcová partnerská smlouva, která zmiňuje Turistickou zónu Beroun, jejíž území vymezuje územím obce s rozšířenou působností Beroun.

Turistická oblast Střední Čechy – západ byla členěna na tyto turistické zóny (místní destinace):

- Beroun a okolí,
- Hořovicko,
- Karlštejnsko,
- Kladensko,
- Kralupskovltavsko,
- Rakovnicko,
- Slánsko.

Vzhledem k tomu, že ze strany koordinátora turistické oblasti však byly ukončeny jeho aktivity v projektu Organizace cestovního ruchu ve Středočeském kraji jako dodavatele služeb pro Středočeskou turistickou a informační službu, a.s., v souvislosti s jejím zrušením, nelze jinak než uzavřenou smlouvu mezi Rakovnicko, o.p.s. a Městem Beroun považovat za neúčinnou.

Dále bylo pro vymezení subregionu Berounsko hodnoceno zapojení Města Beroun do sdružení Bohemia Centralis. Sdružení Bohemia Centralis je definováno jako dobrovolné sdružení právnických osob působících na území Středočeského kraje, které je programově a účelově zaměřeno na spolupráci v oblasti celkového rozvoje území při současném zachování jeho přírodních a historických hodnot, zejména rozvoje a podpory cestovního ruchu a informačních služeb, propagace a ochrany přírodního a kulturního dědictví. Sdružení působí v území, které bylo přirozeným vývojem vymezeno historickými, přírodními, kulturními a společenskými souvislostmi a lze ho vymezit územím nacházejícím se západně od Prahy, patřícím do turistické oblasti Střední Čechy - západ. V počátku existence sdružení Bohemia Centralis byla snaha jej zapojit do organizace cestovního ruchu ve Středočeském kraji. Sdružení se však nepodařilo profesionalizovat a jeho aktivity se omezily pouze na marketingovou podporu členů sdružení formou účasti na veletrzích cestovního ruchu a vydáváním propagačních materiálů převážně pro místní cíle. Jeho členská základna klesala a spolu s tím se zužoval dosah jeho, již tak omezené, působnosti.

Subregion Berounsko nelze tedy oblastí působnosti sdružení Bohemia Centralis vymezit.

K vymezení řešeného území byla vzata v úvahu existence svazků obcí (mikroregionů) s působností v obci s rozšířenou působností či okrese Beroun. Vlastním šetřením byla zjištěna existence těchto svazků obcí:

- Svazek obcí mikroregionu Loděnického potoka
- Mikroregion Hořovicko,
- Mikroregion Cerhovicko,
- Sdružení obcí a mikroregionů Křivoklátsko,
- Mikroregion Hudlicko,
- Sdružení obcí Podbrdská.

V případě zjištěných mikroregionů však lze konstatovat, že s ohledem na jejich omezenou územní působnost a nízkou aktivitu, je jejich zkoumání, s ohledem na vymezení subregionu Berounsko, zcela bezpředmětné.

Další skupinou subjektů, které se v některých případech zapojují do rozvoje a organizace cestovního ruchu, jsou místní akční skupiny (MAS). Jde o mezisektorové partnerství, které od roku 2005 na základě uplatňování metody Leader a s podporou Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova, realizuje aktivity související s využitím kulturního a přírodního dědictví, a s rozvojem služeb na venkově ve prospěch venkovského cestovního ruchu.

V zájmovém území, které bylo pro vymezení území subregionu Berounsko vzato v úvahu, je uváděna existence MAS Srdce Čech, o.p.s. a MAS Karlštejsko, o.s. Vlastním šetřením však byl konstatován definitivní zánik MAS Srdce Čech, o.p.s. V případě MAS Karlštejsko, o.s. byla zjištěna územní působnost MAS v obcích ORP Beroun a ORP Černošice. Tato místní akční skupina v současné době na svém území realizuje Strategický plán Leader a nevykonává aktivity odpovídající svým charakterem organizaci cestovního ruchu či destinační společnosti s významným podílem v území okresu či ORP Beroun. Kromě toho jsou na území Karlštejska (Karlštejna a okolních obcí) v oblasti cestovního ruchu vyvíjeny aktivity dalších subjektů. Jedním z nich je Region Karlštejsko, o.s. Jeho činnost se zaměřuje výlučně na podporu rozvoje cestovního ruchu v souladu se Strategií rozvoje regionu Karlštejsko. Mezi vybranými činnostmi nefiguruje působnost sdružení jako organizace cestovního ruchu či destinační společnosti a územní působnost sdružení zasahuje do území okresu a ORP Beroun pouze částečně.

Při vymezení území subregionu Berounsko z hlediska institucionálního je na místě posoudit činnosti a aktivity Města Beroun v oblasti cestovního ruchu. V již zmíněné rámcové smlouvě o spolupráci mezi Rakovnicko, o.p.s. a Městem Beroun, byly popsány aktivity města jako organizace cestovního ruchu v místní turistické destinaci (turistické zóně). Nezbyvá než konstatovat, že činnosti a aktivity v této smlouvě vymezené Město Beroun ve skutečnosti nevykonávalo ani nevykonává. Vlastním šetřením bylo zjištěno, že město provozuje informační centrum, zabývá se vydáváním propagačních materiálů, spolupracuje na pořádání významných nadregionálních akcí, podílí se na aktivitách sdružení Bohemia Centralis, ale nezabývá se činnostmi, které patří do působnosti organizace cestovního ruchu nebo destinační společnosti.

K vymezení území subregionu Berounsko byla také posouzena existence programových dokumentů a studií, které se přímo či nepřímo týkají řešeného území.

V prvé řadě se jedná o Program rozvoje cestovního ruchu ve Středočeském kraji. Z hlediska územní a institucionální působnosti však tento dokument řeší organizaci cestovního ruchu pouze do úrovně turistických oblastí se zapojením koordinátorů stanovených kraji ve spolupráci s Českou centrálou cestovního ruchu. Co se týče subregionů, tedy místních turistických destinací či turistických zón, programový dokument v analytické části zmiňuje, že v rámci regionalizace se dále užívá členění podle územně správních celků (okresy, správní obvody), nebo členění podle geografických znaků. Syntetická část Programu rozvoje cestovního ruchu ve Středočeském kraji uvádí z hlediska koordinace cestovního ruchu situaci v Turistické oblasti Střední Čechy - západ jako nedořešenou. Poslední členění do turistických oblastí z technického hlediska je zde takové, že Turistická oblast Střední Čechy - západ v sobě zahrnuje okresy Beroun, Kladno, Rakovník a část okresu Praha - západ. Strategická část dokumentu pojednává i o možnostech vytvoření systému destinačního managementu v turistické oblasti a dořešení jejího názvu. Přitom, co se týče otázky destinačního managementu nebo dalšího vymezení místních turistických destinací, neobsahuje programový dokument žádný konkrétní návrh a z hlediska marketingu oblasti uvádí možnosti označení turistické oblasti jako Český středozápad, Karlštejnsko - Křivoklátsko nebo Středočeský západ.

Části řešeného území se také dotýká technicko - ekonomická studie Klastru cestovního ruchu Amerika. Dokument byl zpracován Středočeským krajem a jeho výsledkem je, na základě provedené podrobné analýzy potenciálu v řešeném území, koncepce rozvoje a návrhů na doplnění území, konkrétní návrh na vytvoření klastru cestovního ruchu. Z územního hlediska řeší tato technicko - ekonomická studie území východní části okresu Beroun a část okresu Praha - západ. Do

navrhovaného území vlastního klastru je sice také zařazeno město Beroun, vystupující zde jako přirozené centrum okresu Beroun, nicméně převážná část tohoto okresu (přibližně 2/3) leží mimo řešené území Klastru cestovního ruchu Amerika. Důležitou informací získanou v rámci vlastního šetření bylo to, že ze strany potenciálních členů klastru nebyl návrh na jeho vytvoření akceptován a nemá zde jednoznačnou podporu samosprávy a ani subjektů poskytujících služby v cestovním ruchu.

Na základě takto provedené vlastní analýzy území bylo přistoupeno k vymezení subregionu Berounsko s ohledem na již zmíněné technické hledisko uvedené v Programu rozvoje cestovního ruchu ve Středočeském kraji tak, že řešené území bude vymezeno územím okresu Beroun. Toto rozhodnutí je možné zdůvodnit i tím, že kromě turistické destinace Křivoklátsko a Rakovnicko neexistuje na území Turistické oblasti Střední Čechy - západ žádná fungující organizace cestovního ruchu nebo destinační společnost s taxativně vymezenou územní působností zasahující do okresu Beroun. Subregion Berounsko je přirozeným územím i podle geografických znaků a jeho součástí může být z hlediska možné definice územní působnosti organizace cestovního ruchu a marketingové strategie subregionu i území Českého krasu, Karlštejnska a také část CHKO Křivoklátsko. Na takto vymezeném území bylo také možné, s ohledem na zjištěný a dále zdokumentovaný rozvojový potenciál a analýzu stávající situace v cestovním ruchu, vytvořit modelový příklad návrhu dalšího rozvoje cestovního ruchu Berounska. Bezesporu se jedná o území s dostatečným potenciálem k vytvoření turistického produktu.

4.1.1 Fyzikálně geografické podmínky a turistická infrastruktura

Z geomorfologického hlediska je vymezené území součástí takzvané Poberounské provincie v rámci Českého masivu. Z větší části patří sledované území do Brdské oblasti (jedná se o celky Křivoklátská vrchovina s podcelky Zbirožská vrchovina a Lánská pahorkatina, Hořovická pahorkatina). Z krasových útvarů je třeba zmínit Koněpruské jeskyně. Z hlediska povodí je nejvýznamnější řeka Berounka, dále pak potok Loděnice (Kačák) a řeka Litavka. V Českém krasu je velké množství lomů, z části zatopených. Nejznámější jsou Malá a Velká Amerika u Mořiny. Na území se nachází jedna z nejvýznamnějších českých památek, hrad Karlštejn. Dalšími jsou hrady Točnick a Žebrák a zámek Hořovice. Rád bych zde také

zmínil Krajinnou památkovou zónu Osovsko, Městskou památkovou zónu Beroun a Vesnické památkové zóny Kleštěnice, Korno, Mořinka a Olešná.

Na Berounsku je též několik technických památek. Patří sem například: Chrutenická šachta s důlní expozicí těžby železné rudy, skanzen Solvayovy lomy, sklárny Rückl Crystal, a. s. a Rückl Glass, a.s. v Nižboru a Glasstar Nenačovice. Muzeum Českého krasu s expozicemi v Berouně, Hořovicích a Žebráku, Muzeum betlémů a Muzeum voskových figurín v Karlštejně, Železárenské a slévárenské muzeum v Komárově, Muzeum Svatopluka Čecha v Liteni, Muzeum těžby a dopravy vápence v Českém krasu ve Svatém Janu pod Skalou, Tetínské muzeum v Tetíně. Dále například památník Josefa Jungmanna v Hudlicích. Významná je také Městská galerie Beroun. Konají se zde také každoroční kulturní akce nadregionálního významu. Z nejvýznamnějších to jsou: Královský průvod z Prahy do Karlštejna, hudební festival Talichův Beroun, jarní a podzimní Hrnčářské trhy v Berouně.

Berounsko má hustou síť pěších tras i značené naučné stezky Karlštejn, Svatojánský okruh, Koukolova hora - Kotýz, Zlatý kůň, Geologická naučná stezka, Brdatka - Talichovo údolí, Údolí ticha. V rámci projektu Keltská Evropa byl v terénu vytvořen systém informačních okruhů oppid Závist a Stradonice.

Fot. 14: Skály na Kotýzu (zdroj: Bc. Jakub Kleindienst)

Hustota cyklotras na Berounsku je v rámci Středočeského kraje největší. V současné době Berounsko disponuje téměř 650 km značených cyklotras.

Na řece Berounce je dostatečný počet kempů, tábořišť a půjčoven lodí i když ne s dostatečným zázemím. Je zde i Vodácká naučná stezka Berounka (Zvíkovec - Hlásná Třebaň).

Na Berounsku jsou nově vyznačeny koňské stezky, které propojují některé jezdecké areály a stáje. Mezi nimi například: Bezdědice, Jezdecký klub Rpety, Jezdecká stáj Opatrný Hořovice, atd.

4.1.2 Ubytovací a stravovací zařízení Berounska

Návštěvnost subregionu Berounsko lze jen velice hrubě odhadovat. Systém statistického výkaznictví a evidence v České republice je zpracováván na úrovni jednotlivých krajů a v některých ukazatelích na úrovni obcí. Údaje pro turistické oblasti a subregiony citelně chybí. Přes veškerou snahu se nepodařilo žádné věrohodné informace získat. Některé subjekty, které jistou statistiku vedly (převážně v oblasti produktových balíčků), přestaly s odůvodněním malé objektivnosti. Hlavním důvodem bylo to, že zájem o konkrétní produkty byl závislý na tolika faktorech, že nebylo možno sestavit věrohodná statistická měření. Lze tedy jen odhadovat, že návštěvnost Berounska dosahuje cca jedné desetiny návštěvnosti Středočeského kraje a že se tedy pohybuje kolem 62.000 hostů ročně, z toho mezi nerezidenty patří cca 24.000 hostů.

Přestože údaje o návštěvnosti je možné uvádět jen s hrubým odhadem, lze výběrovými statistickými šetřeními, provedenými v destinaci a komparovanými s šetřeními prováděnými na úrovni oblasti a regionu, poměrně úplně popsat profil turistů a návštěvníků.

Z těchto zkoumání vyplývá že:

- Hlavními důvody návštěvy jsou poznávání, turistika, sport a relaxace.
- Ze zahraničních návštěvníků jsou nejvíce zastoupeni hosté z Německa, Francie, Nizozemska, Velké Británie, Polska, Slovenska, Itálie a Ruska.
- Mezi rezidenty je nejvíce návštěvníků pocházejících z Prahy a větších měst v okolí regionu.
- Téměř polovina návštěvníků používá jako dopravní prostředek k návštěvě regionu osobní automobil.

- Dvě třetiny návštěvníků stráví v subregionu Berounsko méně než jeden celý den, jedna třetina je ubytovaných, přičemž tito zde stráví nejčastěji 3 – 7 nocí.
- Nejčastějším zdrojem informací pro návštěvníky je internet (60%), následován turistickými informačními centry.
- Dvě třetiny návštěvníků jsou individuální neorganizovaní turisté.
- Jedna třetina návštěvníků je na opakované návštěvě či pobytu, stejná část návštěvníků plánuje opakovanou návštěvu v budoucnu.

Statistiky vykazují na Berounsku 42 hromadných ubytovacích zařízení s kapacitou 684 pokojů a téměř 1.700 lůžek. V přepočtu na rozlohu jsou ubytovací kapacity nižší než na území kraje. Co se týče struktury hromadných ubytovacích zařízení, je ve sledovaném území 1 hotel****, 23 ostatních hotelů a penzionů, 7 kempů, 6 chatových osad a turistických ubytoven a 3 ostatní zařízení.

Okres Beroun dle místně dostupných informací vykazuje v současné době přes 250 stravovacích zařízení, z toho cca 100 s podáváním jídel, zbytek s podáváním nápojů a ostatními službami. Při přepočtu na 1.000 obyvatel je zde 3,3% stravovacích zařízení.

Výrazný podíl má v území takzvané druhé bydlení, které zastupují objekty individuální rekreace. Celkem Městský úřad Beroun v celém okrese eviduje přes 8.500 objektů individuální rekreace, tj. po přepočtu na 1 km² 13 objektů a na 100 obyvatel území pak přes 11 objektů.

4.2 Limity využití území

V této podkapitole se soustředím na limity omezující turistické využívání. Předně se bude jednat o limity z důvodů ochrany přírody a krajiny. Zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny v platném znění (33) vymezuje přímo v zákoně pro chráněná území některá omezení. Obecně lze konstatovat, že jsou zde zakázány takové činnosti, které by mohly území poškodit, nebo snižovat jeho hodnotu. Posouzení škodlivosti takto obecně formulovaného zákazu pak musí posuzovat příslušné orgány ochrany přírody, v případě chráněných krajinných oblastí tedy Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (5). Pokud se budeme zabývat dalšími zákonnými omezeními, které jsou již blíže specifikovány, tak se jedná v chráněných krajinných oblastech o zákaz:

- zneškodňovat odpady mimo místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody,
- tábořit a rozdělávat ohně mimo místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody,
- vjíždět a setrvávat s motorovými vozidly a obytnými přívěsy mimo silnice a místní komunikace a místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody,
- povolovat nebo uskutečňovat záměrné rozšiřování geograficky nepůvodních druhů rostlin a živočichů,
- používat otrávených návnad při výkonu práva myslivosti,
- stavět nové dálnice, sídelní útvary a plavební kanály,
- pořádat automobilové a motocyklové soutěže,
- provádět chemický posyp cest,
- umisťovat a povolovat v 1. zóně nové stavby,
- povolovat a měnit využití území v 1. zóně,
- měnit v 1. zóně současnou skladbu a plochy kultur,
- pořádat v 1. a 2. zóně soutěže na jízdách kolech mimo silnice, místní komunikace a místa vyhrazená.

Tyto zákazy se projevují ve vztahu k návštěvníkům zejména omezením volného pohybu motorových prostředků, omezením možnosti táboření a omezením pořádání motoristických a cyklistických aktivit. K ostatním omezením pak patří především umisťování staveb sloužících k turismu a cestovnímu ruchu v 1. a 2. zóně (13, 23).

Kromě toho se na území chráněných krajinných oblastí nachází ještě celá řada národních přírodních rezervací, přírodních rezervací, národních přírodních památek a přírodních památek (19). Zde pak dle příslušné kategorie připadají v úvahu některé z těchto zákazů:

- hospodařit na pozemcích způsobem vyžadujícím intenzivní technologie, zejména prostředky a činnosti, které mohou způsobit změny v biologické rozmanitosti, struktuře a funkci ekosystémů nebo nevratně poškozovat půdní povrch, provádět chemizaci, změnu vodního režimu a terénní úpravy, povolovat a umisťovat stavby,
- těžit nerosty a humolity,
- vstupovat a vjíždět mimo cesty vyznačené se souhlasem orgánu ochrany přírody,

- povolovat nebo uskutečňovat záměrné rozšiřování geograficky nepůvodních druhů rostlin a živočichů,
- provozovat horolezectví, létání na padácích a závěsných kluzácích a jezdit na kolech mimo silnice, místní komunikace a místa vyhrazená orgánem ochrany přírody,
- zavádět intenzivní chovy zvířete, například obory, farmové chovy a bažantnice a používat otrávených návnad při výkonu práva myslivosti,
- vjíždět motorovými vozidly,
- sbírat či odchyťovat rostliny a živočichy, nejde-li o případy podle § 30,
- tábořit a rozdělávat ohně mimo místa vyhrazená,
- používat biocidy.

Řada těchto zákazů je shodná se zakázanými činnostmi v chráněných krajinných oblastech, ale je třeba počítat s tím, že pokud dochází k překryvu, je omezení v maloplošných chráněných územích většinou přísnější s ohledem na koncentraci předmětů ochrany těchto území, než je tomu u chráněných krajinných oblastí, a to i v případě udělování výjimek z těchto zákazů (19).

V případě výskytů zvláště chráněných druhů pak připadají další možnosti omezení, vyplývající z toho, že jsou chráněny biotopy těchto zvláště chráněných druhů.

Zakázáno je ničit, poškozovat nebo upravovat jeskyně nebo jinak měnit jejich dochovaný stav. Opět je na posouzení orgánu ochrany přírody, které činnosti v jeskyních znamenají ničení nebo úpravu, jistě je to činnost speleologů, a proto mohou být jako specifická skupina návštěvníků těmito zákazy omezeni (3).

V chráněných krajinných oblastech je rovněž zakázána činnost specifikovaná v bližších ochranných podmínkách stanovených ve zřizovacích předpisech.

Zřizovací předpisy pro Chráněné krajinné oblasti Český kras a Křivoklátsko (3, 4) jsou již staršího data, účinné před platností zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny a bližší ochranné podmínky je třeba chápat v kontextu dnes platného znění zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny (33). Pro Chráněnou krajinnou oblast Brdy (2) se jedná o nutnost vyžádat si předchozí souhlas k:

- vymezení pěších, cyklistických, jezdeckých, běžeckých a jiných obdobných tratí, tras a stezek,
- pořádání a organizování akce s účastí větší než 100 účastníků mimo zastavěné území obce,

- provádění značení horolezeckých terénů a údržby horolezeckých zařízení včetně trvalých jisticích prostředků,
- provádění horolezecké činnosti mimo horolezecké terény označené.

Obecně platí, že pro umístování staveb v chráněných krajinných oblastech je vyžadováno stanovisko, proto je zde i určité omezení pro stavby návštěvnícké infrastruktury. Obecně není možno také umísťovat a realizovat stavby měnící dosavadní krajinný ráz bez souhlasu orgánů ochrany přírody.

Limity vyplývající pro turismus v reálné situaci se však odvíjí vždy od konkrétní situace. Řada aktivit, která je předpisy zakázána nebo omezena, může být v praxi realizována, aniž by poškodila chráněnou přírodu či krajinu. Drobná narušení mohou být někdy i pro chráněné objekty paradoxně pozitivní. Například sešlap suchomilných trávníků turisty, který podmiňuje trvalou existenci takových trávníků, může do určité míry nahradit sešlap zvířaty, která se zde dříve pásávala. Pokud ale dojde k velké koncentraci turistů v nevhodném období na malých plochách s výskytem těchto biotopů, může sešlap mít už poškozující či destruktivní charakter. Proto mohou být regulace vztaženy na určité období a také vztaženy k míře sešlapávání (20).

Pro některé předměty ochrany může být pohyb lidí přímo poškozující – jako příklad lze uvést pěnovec kaskády v Českém krase, či chudé kamenné sutě s výskytem lišejníků a mechorostů v Brdech a na Křivoklátsku.

Negativním působením může být v chráněných územích i přítomnost lidí a jejich činnost, která vede k rušení živočichů a všeobecně k rušení klidu, jenž je návštěvníky vyhledávanou, často očekávanou hodnotou chráněných krajinných oblastí, přírodních rezervací a přírodních památek (2, 3, 4).

Pro některé zájmové skupiny může být přímo jejich zájem v rozporu s požadavky ochrany přírody, a proto by takové aktivity ze strany subjektů zúčastněných v turistickém a cestovním ruchu neměly být v chráněných územích vůbec plánovány.

Fot. 15: Suchomilné trávničky na Kotýzu (zdroj: Bc. Jakub Kleindienst)

Fot. 16: Potok v kodské rokli s pěnovcem (zdroj: Bc. Jakub Kleindienst)

4.3 Dostupnost služeb pro návštěvníky

Pro popis dostupnosti služeb pro návštěvníky je zapotřebí nejprve udělat úvahu, jací návštěvníci a turisté do území přicházejí. Důležité je také analyzovat,

proč do území přicházejí a následně zhodnotit, zda je území vybaveno takovými službami, které souvisí s potřebami návštěvníků (34).

Zde můžeme vycházet i z šetření prováděného v rámci průzkumů návštěvníků v Českém krase, případně i z výsledků průzkumů na Křivoklátsku (22), konaného při přípravě podkladů pro projednávání vyhlášení národního parku.

Na základě těchto výsledků lze převzít strukturu návštěvníků chráněných krajinných oblastí v následujícím rozdělení:

Podle velikosti skupiny (22, 26):

- Jednotlivci - skupina 1 - 2 lidí, partneři bez dětí.
- Rodiny – skupina alespoň 3 lidí, z toho minimálně 1 dospělý a minimálně 1 dítě, obvykle ve složení rodiče či prarodiče a děti, rodiny bez dětí do této skupiny nepočítáme.
- Skupiny přátel – menší skupiny cca od 3 do 20 většinou přátel, známých, kolegů z práce, více rodin.
- Organizované skupiny – členové různých klubů, spolků, zájezdy cestovních kanceláří zpravidla velikosti odpovídající obsazení 1 autobusu.
- Skupiny školních dětí a studentů – školní výlety, exkurze školních dětí a studentů.

Podle zájmů návštěvníky pak můžeme označovat jako:

- Odborníci – skupina zahrnuje experty z oblasti přírodních i humanitních věd mířících do území za konkrétními specifickými hodnotami – jedná se o profesionály, které přivádí do oblasti práce nebo jejich profesní zájem.
- Zájemci o přírodu – do této skupiny zahrnujeme laickou veřejnost s převažujícím zájmem o přírodu, historii a kulturu spjatou s územím chráněné krajinné oblasti. Jedná se zpravidla o amatérské přírodovědce nebo zájemce o historii a kulturu, často mají velmi dobré znalosti v určitém oboru, kterému se nezřídka věnují jako hobby.
- Pěší turisté – sem řadíme turisty chodící do přírody převážně pěšky, někdy i na kole nebo lyžích. Jedná se zpravidla o lidi, kteří chodí rádi ven do přírody na procházky a výlety, prohlédnou si při tom různé zajímavosti, ale obvykle se od skupiny "Zájemci o přírodu" liší hloubkou zájmu, který není tak vyhraněný a často jsou spokojeni se stručnějšími a obecnějšími informacemi

nebo nějakými zajímavými zážitky, přírodu vnímají více emocionálně. Obvykle se u této skupiny jedná o návštěvy v řádu hodin až jednoho dne.

- Sportovci – skupina zahrnuje převážně amatérské sportovce využívající přírodu pro svoje aktivity, kdy vnímání přírody a krajiny je až druhořadé, prvotně jsou soustředěni na sportovní výkon a zážitek z něj. Případně zde trénují nebo se účastní hromadných akcí – běhů, pochodů, cyklojízdy.
- Adrenalinoví návštěvníci – tato skupina navštěvuje přírodu v chráněných oblastech zpravidla s cílem nějakého adrenalinového prožitku, často spojeného s činností, která je zakázána nebo omezena. Patří sem nejčastěji terénní motoristé, lezci po skalách, vyznavači extrémních vícebojů nebo soutěží v přežití v přírodě. Chráněná krajinná oblast dává těmto návštěvníkům pocit jakéhosi vítězství nad divočinou.
- Návštěvníci památek – okruh návštěvníků, kteří do území jezdí primárně za návštěvou historických a kulturních památek, kulturních představení a společenských akcí.
- Návštěvy obyvatelstva – jedná se o skupinu lidí, kteří do území jezdí převážně do sídel nebo na rekreační chaty za svými příbuznými nebo známými, kteří v chráněné krajinné oblasti žijí, nebo užívají individuální rekreační objekty – hlavně chaty a chalupy.
- Houbaři, rybáři – jedná se o návštěvníky se specifickým zájmem užívat produktů přírody. Kromě houbařů a rybářů do této skupiny patří také lovci a sběrači lesních plodů.
- Táborníci – do této skupiny patří návštěvníci, kteří si chtějí užít pobyt v přírodě i přes noc. Jedná se o skauty a trampy, vodáky, pěší turisty konající vícedenní přechody.
- Mototuristé – do této skupiny přiřazujeme návštěvníky, kteří jezdí do území výhradně automobily nebo na motocyklech a pohybují se pouze po silnicích. Zpravidla v chráněné krajinné oblasti udělají kratší přestávku, kterou využijí buď k občerstvení, nebo ke krátké procházce spojené s emocionálním uspokojením z vizuálního vjemu krajiny. Řadíme sem i návštěvy spojené s romantickými výjezdy často historickými vozidly, kabriolety a motocykly. Naopak neřadíme do této skupiny ty, co využívají motorová vozidla k dopravení se do chráněné krajinné oblasti za jinými aktivitami.
- Pracovní návštěvy – to jsou lidé na služebních cestách, případně organizované akce typu teambuilding, či firemní školení. Tyto návštěvy jsou spojeny i s určitým mimopracovním časem tráveným v přírodě.

- Rekreanti – jedná se o lidi na dovolené a návštěvníky individuálních chat. Do této skupiny nezařazujeme ty, kteří zde tráví dovolenou cíleně za účelem nějaké aktivity popsané v ostatních skupinách. Typické jsou pro tuto skupinu odpočinkové činnosti bez nijakých zvláštních specifik a pro chataře pak činnosti kopírující potřeby a hobby druhého bydlení, zpravidla bez většího respektu k chráněnému území, zaměřené na vlastní rekreační prostor, který zaplňují řadou cizorodých civilizačních prvků.

Pokud se budeme zabývat, jakým způsobem se do chráněných krajinných oblastí návštěvník dostane a jak se zde pohybuje, připadají v úvahu následující způsoby, nejčastěji kombinované:

- osobní automobil,
- motocykl,
- kolo,
- vlak,
- autobus linkový,
- autobus zájezdový,
- pěšky,
- plavidla,
- lyže,
- brusle.

Nejčastější kombinací dopravy jsou různé kombinace s peším pohybem, případně s kolem nebo lodí.

S dopravou jsou spojeny služby pro návštěvníky – rozmístění a vybavení parkovišť, frekvence spojů veřejné dopravy, vybavenost nádraží ostatními službami, úschovny kol, lodí, zavazadel, půjčovny kol, lodí, návaznost turistických cest, kvalitní cesty na cyklotrasách a cyklostezkách, mosty přes vodní toky, dostupnost míst pro stravování a ubytování (34).

Další služby, které návštěvníci potřebují využívat, byť zpravidla nesouvisí přímo s důvodem, pro který do chráněné krajinné oblasti přichází, jsou stravovací kapacity různého typu, ubytovací kapacity – penziony, hotely, campy a tábořiště, dostupnost toalet, možnost odložit odpadky, dostupnost mobilních datových a telefonních služeb (2).

Řadu návštěvníků pak přilákají další služby a příležitosti: možnosti letního koupání v přírodě, možnost pohybu na lyžích, bruslích a in-line bruslích, létání na padácích, létání v balonech, vyhlídkové lety.

Pro návštěvníky jdoucí do chráněných krajinných oblastí za poznáním jsou pak důležité prvky jako informační a naučné tabule v terénu, exkurze s průvodci, komentované prohlídky, informační centra a návštěvnická střediska, otvírací doba v muzeích a památkách, na rozhlednách, dobré turistické značení.

Rozdělení do cílových skupin je uvedeno v tabulkách 4 - 8 a jsou vybrána nejčastější složení skupin, co se týká velikosti skupiny a okruhu zájmových aktivit v chráněných krajinných oblastech, a je provedeno přiřazení obvyklých způsobů dopravy.

Z pohledu délky návštěv převažují polodenní, jednodenní až víkendové návštěvníci. Hlavní sezona zde bývá v jarních a podzimních měsících a v pozdním létě. Během léta převažují rekreatanti na pobytech několik dnů až týdnů, řada rekreatantů tráví na svých chatách podstatnou část léta. Školní a studentské zájezdy se koncentrují na období od poloviny května do konce června a pak v září.

Z hlediska návštěvnického vybavení existuje poměrně velké množství naučných stezek, okruhů a informačních panelů. Informační centra fungují na Křivoklátě a v Karlštejně a pak mimo chráněné krajinné oblasti v městech a obcích v jejich blízkosti.

Návštěvnické centrum typu Dům přírody zde žádné nefunguje, funguje společně s informačním střediskem služba pro návštěvníky v Křivoklátě. Probíhají přípravné práce na záměrech Domu přírody v Českém krase a v Brdech (1).

	Odborníci	Zájemci o přírodu	Pěší turisté	Sportovci	Adrenalinoví návštěvníci	Návštěvníci památek	Návštěvy obyvatelstva	Houbaři, rybáři	Táborníci	Moto-turisté	Pracovní návštěvy	Rekreanti
Jednotlivci	1	2	2	1	2	2	2	1	2	1	1	3
Rodiny	3	1	1	1	3	1	1	1	2	2	3	1
Skupiny přátel	2	1	1	1	2	1	3	2	1	1	2	1
Organizované skupiny	2	2	1	2	3	1	3	2	2	2	2	2
Skupiny školních dětí a studentů	3	3	2	2	3	1	3	3	2	2	3	2

Tab. 4: Frekvence skupin dle velikosti a dle zájmu (důvodu) spojeného s návštěvou CHKO

LEGENDA: 1 – převažující
2 – běžná
3 – ojedinělá

1	
Jednotlivci	Odborníci
Jednotlivci	Sportovci
Jednotlivci	Houbaři, rybáři
Jednotlivci	Mototuristé
Jednotlivci	Pracovní návštěvy
Rodiny	Zájemci o přírodu
Rodiny	Pěší turisté
Rodiny	Sportovci
Rodiny	Návštěvníci památek
Rodiny	Návštěvy obyvatelstva
Rodiny	Houbaři, rybáři
Rodiny	Rekreanti
Skupiny přátel	Zájemci o přírodu
Skupiny přátel	Pěší turisté
Skupiny přátel	Sportovci
Skupiny přátel	Návštěvníci památek
Skupiny přátel	Táborníci
Skupiny přátel	Mototuristé
Skupiny přátel	Rekreanti
Organizované skupiny	Pěší turisté
Organizované skupiny	Návštěvníci památek
Skupiny školních dětí a studentů	Návštěvníci památek

Tab. 5: Převažující frekvence skupin

2	
Jednotlivci	Zájemci o přírodu
Jednotlivci	Pěší turisté
Jednotlivci	Adrenalinoví návštěvníci
Jednotlivci	Návštěvníci památek
Jednotlivci	Návštěvy obyvatelstva
Jednotlivci	Táborníci
Rodiny	Táborníci
Rodiny	Mototuristé
Skupiny přátel	Odborníci
Skupiny přátel	Adrenalinoví návštěvníci
Skupiny přátel	Houbaři, rybáři
Skupiny přátel	Pracovní návštěvy
Organizované skupiny	Odborníci
Organizované skupiny	Zájemci o přírodu
Organizované skupiny	Sportovci
Organizované skupiny	Houbaři, rybáři
Organizované skupiny	Táborníci
Organizované skupiny	Mototuristé
Organizované skupiny	Pracovní návštěvy
Organizované skupiny	Rekreanti
Skupiny školních dětí a studentů	Pěší turisté
Skupiny školních dětí a studentů	Sportovci
Skupiny školních dětí a studentů	Táborníci
Skupiny školních dětí a studentů	Mototuristé
Skupiny školních dětí a studentů	Rekreanti

Tab. 6: Běžné frekvence skupin

1		Osobní vůz	Motocykl	Kolo	Vlak	Autobus linkový	Autobus zájezdový	Pěšky	Plavidla	Lyže, brusle	Kůň
Jednotlivci	Odborníci	1	3	3	1	2	3	1	3	3	3
Jednotlivci	Sportovci	1	1	1	2	2	3	1	1	1	1
Jednotlivci	Houbaři, rybáři	1	3	3	1	1	3	2	3	3	3
Jednotlivci	Mototuristé	1	1	3	3	3	3	3	3	3	3
Jednotlivci	Pracovní návštěvy	1	3	3	2	2	3	3	3	3	3
Rodiny	Zájemci o přírodu	1	3	1	1	1	3	1	1	2	3
Rodiny	Pěší turisté	1	3	3	1	1	2	1	3	3	3
Rodiny	Sportovci	1	3	1	1	2	2	1	1	1	1
Rodiny	Návštěvníci památek	1	1	2	1	2	1	2	2	3	3
Rodiny	Návštěvy obyvatelstva	1	3	3	1	1	3	3	3	3	3
Rodiny	Houbaři, rybáři	1	1	2	2	2	2	1	3	3	3
Rodiny	Rekreanti	1	2	2	1	1	2	2	3	3	3
Skupiny přátel	Zájemci o přírodu	1	3	1	1	1	3	1	2	2	3
Skupiny přátel	Pěší turisté	2	3	3	1	1	3	1	3	3	3
Skupiny přátel	Sportovci	1	3	1	2	2	3	2	1	1	1
Skupiny přátel	Návštěvníci památek	1	2	3	1	1	1	2	3	3	3
Skupiny přátel	Táborníci	1	1	2	1	1	2	1	1	2	3
Skupiny přátel	Mototuristé	1	1	3	3	3	3	3	3	3	3
Skupiny přátel	Rekreanti	1	2	3	2	2	2	2	2	3	2
Organizované skupiny	Pěší turisté	2	3	2	2	3	1	2	1	3	3
Organizované skupiny	Návštěvníci památek	3	3	3	3	3	1	2	3	3	3
Skupiny školních dětí a studentů	Návštěvníci památek	3	3	3	2	3	1	3	3	3	3

Tab. 7: Způsob dopravy převažujících návštěvnických skupin

2		Osobní vůz	Moto-cykl	Kolo	Vlak	Autobus linkový	Autobus zájezdový	Pěšky	Plavidla	Lyže, brusle	Kůň
Jednotlivci	Zájemci o přírodu	1	3	2	1	2	3	1	3	3	3
Jednotlivci	Pěší turisté	2	3	3	1	1	3	1	3	3	3
Jednotlivci	Adrenalinoví návštěvníci	1	1	1	2	2	3	2	2	3	3
Jednotlivci	Návštěvníci památek	1	1	2	1	1	2	2	3	3	3
Jednotlivci	Návštěvy obyvatelstva	1	2	3	1	1	3	2	3	3	3
Jednotlivci	Táborníci	1	2	2	1	1	3	2	2	2	3
Rodiny	Táborníci	1	2	2	1	1	3	2	2	2	3
Rodiny	Mototuristé	1	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Skupiny přátel	Odborníci	1	3	3	1	2	3	3	3	3	3
Skupiny přátel	Adrenalinoví návštěvníci	1	1	1	2	3	3	3	2	2	3
Skupiny přátel	Houbaři, rybáři	1	2	2	1	2	3	1	3	3	3
Skupiny přátel	Pracovní návštěvy	1	3	3	1	2	3	3	3	3	3
Organizované skupiny	Odborníci	3	3	3	2	3	1	2	3	3	3
Organizované skupiny	Zájemci o přírodu	3	3	2	1	2	1	1	3	3	3
Organizované skupiny	Sportovci	2	3	2	2	2	1	2	1	2	2
Organizované skupiny	Houbaři, rybáři	2	3	3	3	3	1	2	3	3	3
Organizované skupiny	Táborníci	3	3	1	1	2	1	2	2	3	3
Organizované skupiny	Mototuristé	1	1	3	3	3	3	3	3	3	3
Organizované skupiny	Pracovní návštěvy	1	3	3	2	2	2	3	3	3	3
Organizované skupiny	Rekreanti	1	3	3	3	3	1	3	3	3	3

Tab. 8: Způsob dopravy běžně frekventovaných návštěvnických skupin

2		Osobní vůz	Moto-cykl	Kolo	Vlak	Autobus linkový	Autobus zájezdový	Pěšky	Plavidla	Lyže, brusle	Kůň
Skupiny školních dětí a studentů	Pěší turisté	3	3	3	1	2	1	1	3	3	3
Skupiny školních dětí a studentů	Sportovci	3	3	2	1	2	1	2	2	3	2
Skupiny školních dětí a studentů	Táborníci	3	3	2	1	2	1	1	3	3	3
Skupiny školních dětí a studentů	Mototuristé	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3
Skupiny školních dětí a studentů	Rekreanti	3	3	2	1	2	1	3	3	3	3

Tab. 8: pokračování

5 Zhodnocení potenciálu návštěvnického využívání území

Pro zhodnocení návštěvnického potenciálu budou použity údaje z předchozích kapitol. Provedená specifikace přírodních, krajinných a kulturních hodnot, na ní navazující definice cílových skupin a její následné vyhodnocení, umožňuje hledat potenciál návštěvnického území. Největší potenciál je tam, kde existují hodnoty území, které jsou v různém stupni využití, a zároveň najdeme skupinu návštěvníků, která je hodnocena mezi nejfrekventovanějšími nebo frekventovanými skupinami. Důležitým prvkem hodnocení potenciálu návštěvnického využití je nejen hodnocení teoretické nabídky pro uspokojení poptávky cílových skupin, ale také zhodnocení rizik poškození chráněných aspektů a rizik znemožnění uspokojení poptávky jiných cílových skupin. Proto v prvním kroku byly pro nejfrekventovanější cílové skupiny stanoveny bodové hodnoty pro jednotlivé potřeby definované v předchozí kapitole. Součtem takto hodnocených potřeb byly vybrány všechny potřeby, které dosáhly v součtu bodového hodnocení alespoň 15 bodů jako nejvýznamnější potřeby. Výsledky jsou uvedeny v tabulkách 9 – 13.

LEGENDA: 0 - uspokojení potřeby nepodstatné 1 - potřeba existuje 2 - potřeba není	Jednotlivci					BODOVÉ hodnocení potřeb
	Odborníci	Sportovci	Houbaři, rybáři	Mototuristé	Pracovní návštěvy	
Vybavení pro individuální autodopravu	1	1	1	1	1	5
Veřejná doprava	1	1	1	2	0	3
Stravovací možnosti	1	1	0	1	1	4
Ubytovací možnosti penziony, hotely, ubytovny	1	1	0	1	1	4
Ubytovací možnosti v přírodě campy, tábořiště	0	1	0	1	2	2
Turistické značení	0	1	0	2	0	1
Cyklostezky, cyklotrasy	0	1	0	2	2	1
Rozhledny, turistické zajímavosti	0	0	0	1	0	1
Turistická informační centra	0	1	0	1	1	3
Naučné stezky, infotabule	0	0	0	0	1	1
Návštěvnické středisko	1	0	0	1	1	3
Komentované exkurze	0	2	0	0	1	1
Památky, muzea	1	2	0	1	1	3
Vybavení pro sportovní aktivity	2	1	0	2	0	1
Telefonní a datové pokrytí	1	1	1	1	1	5

Tab. 9: Hodnocení potřeb pro velikostní skupinu „Jednotlivci“

LEGENDA: 0 - uspokojení potřeby nepodstatné 1 - potřeba existuje 2 - potřeba není	Rodiny							BODOVÉ hodnocení potřeb
	Zájemci o přírodu	Pěší turisté	Sportovci	Návštěvníci památek	Návštěvy obyvatelstva	Houbaři, rybáři	Rekreanti	
Vybavení pro individuální autodopravu	1	1	1	1	1	1	1	7
Veřejná doprava	1	1	1	1	1	1	1	7
Stravovací možnosti	1	1	1	1	0	1	1	6
Ubytovací možnosti penzions, hotely, ubytovny	2	1	1	1	2	0	1	4
Ubytovací možnosti v přírodě campy, tábořiště	1	1	1	0	2	0	1	4
Turistické značení	1	1	1	1	0	0	1	5
Cyklostezky, cyklotrasy	1	0	1	0	0	0	1	3
Rozhledny, turistické zajímavosti	1	1	0	0	0	2	1	3
Turistická informační centra	1	1	1	1	0	2	1	5
Naučné stezky, infotabule	1	1	0	1	0	0	1	4
Návštěvnícké středisko	1	1	0	1	0	0	1	4
Komentované exkurze	1	1	0	0	0	0	0	2
Památky, muzea	1	1	0	1	0	2	1	4
Vybavení pro sportovní aktivity	2	1	1	2	1	2	1	4
Telefonní a datové pokrytí	1	1	1	1	1	1	1	7

Tab. 10: Hodnocení potřeb pro velikostní skupinu „Rodiny“

LEGENDA: 0 - uspokojení potřeby nepodstatné 1 - potřeba existuje 2 - potřeba není	Skupiny přátel							BODOVÉ hodnocení potřeb
	Zájemci o přírodu	Pěší turisté	Sportovci	Návštěvníci památek	Táborníci	Mototuristé	Rekreanti	
Vybavení pro individuální autodopravu	1	1	1	1	1	1	1	7
Veřejná doprava	1	1	1	1	1	2	1	6
Stravovací možnosti	1	1	1	1	1	1	1	7
Ubytovací možnosti penziony, hotely, ubytovny	1	1	1	1	2	1	1	6
Ubytovací možnosti v přírodě campy, tábořiště	1	1	1	0	1	0	1	5
Turistické značení	1	1	1	1	1	0	1	6
Cyklostezky, cyklotrasy	1	0	1	0	1	2	1	4
Rozhledny, turistické zajímavosti	0	1	0	0	1	1	1	4
Turistická informační centra	1	1	1	1	1	1	1	7
Naučné stezky, infotabule	1	1	0	1	1	1	1	6
Návštěvnícké středisko	1	1	0	1	1	1	1	6
Komentované exkurze	1	1	0	0	0	0	1	3
Památky, muzea	0	1	0	1	1	1	1	5
Vybavení pro sportovní aktivity	0	1	1	2	1	2	1	4
Telefonní a datové pokrytí	1	1	1	1	1	1	1	7

Tab. 11: Hodnocení pro velikostní skupinu „Skupina přátel“

LEGENDA: 0 - uspokojení potřeby nepodstatné 1 - potřeba existuje 2 - potřeba není	Organizované skupiny		Skupiny školních dětí a studentů	BODOVÉ hodnocení potřeb
	Pěší turisté	Návštěvníci památek	Návštěvníci památek	
Vybavení pro individuální autodopravu	1	0	0	1
Veřejná doprava	1	0	1	2
Stravovací možnosti	1	1	1	3
Ubytovací možnosti penziony, hotely, ubytovny	1	1	1	3
Ubytovací možnosti v přírodě campy, tábořiště	1	0	1	2
Turistické značení	1	1	1	3
Cyklostezky, cyklotrasy	1	2	1	2
Rozhledny, turistické zajímavosti	1	0	0	1
Turistická informační centra	1	1	1	3
Naučné stezky, infotabule	1	1	1	3
Návštěvnícké středisko	1	1	1	3
Komentované exkurze	1	1	1	3
Památky, muzea	1	1	1	3
Vybavení pro sportovní aktivity	0	2	2	0
Telefonní a datové pokrytí	1	1	1	3

Tab. 12: Hodnocení potřeb pro velikostní skupiny „Organizované skupiny“ a „Skupiny školních dětí a studentů“

	BODOVÉ hodnocení potřeb
Vybavení pro individuální autodopravu	20
Veřejná doprava	18
Stravovací možnosti	20
Ubytovací možnosti penzióny, hotely, ubytovny	17
Ubytovací možnosti v přírodě campy, tábořiště	13
Turistické značení	15
Cyklostezky, cyklotrasy	10
Rozhledny, turistické zajímavosti	9
Turistická informační centra	18
Naučné stezky, infotabule	14
Návštěvnické středisko	16
Komentované exkurze	9
Památky, muzea	15
Vybavení pro sportovní aktivity	9
Telefonní a datové pokrytí	22

Tab. 13: Celkové hodnocení potřeb

Následně bylo provedeno ohodnocení významu předem definovaných hodnot pro návštěvníky u nejfrekventovanějších skupin. Hodnocení bylo provedeno v bodové škále 0 až 10 bodů pro každou vyjmenovanou hodnotu a každou cílovou skupinu vybranou mezi nejfrekventovanější cílové skupiny. Bylo spočteno, pro kolik skupin dosáhlo ohodnocení významu 7 a více bodů. Rovněž byla sečtena všechna bodová hodnocení jak pro každou cílovou skupinu, tak pro každou definovanou hodnotu, což je uvedeno v tabulkách 14 – 25. Následně byly vybrány ty hodnoty, které dosahují více jak 10 bodů a zároveň alespoň pro 5 cílových skupin byla bodová hodnota alespoň 7 bodů. Takové přírodní, krajinné a kulturní hodnoty jsou označeny jako významné z hlediska návštěvníků – uvedeno v tabulkách 26 – 29.

Pro stejné přírodní, krajinné a kulturní hodnoty, pro které byl hodnocen jejich význam pro návštěvníky, bylo klasifikováno riziko, které bylo definováno z pohledu návštěvnosti. Pro zjednodušení byla rizika hodnocena pro cílové skupiny stanovené jen na základě jejich velikosti a složení, nikoliv v podrobnějším členění dle zájmu. Rizika byla určena dle skutečného možného poškození vybrané chráněné hodnoty. Je třeba zmínit, že právě přiřazením nějaké hodnoty lze teprve pohlížet na to, jak se reálně riziko může projevit. V chráněných krajinných oblastech má převahu ochrana krajiny, která byla v oblasti středních Čech vždy velmi výrazně člověkem formována a ovlivněna. Dokonce řada přírodních hodnot by se bez vlivu lidské činnosti nevyvinula

nebo by na vzácných přírodních stanovištích zanikla, nebo minimálně byla ochuzena (20). Z tohoto faktu logicky vyplývá, že vliv návštěvníků, pokud je v souladu s historickým vývojem oblasti, nemusí mít žádné podstatné negativní působení na přírodní hodnoty. Typickým příkladem je sešlap suchých nízkých trávníků turisty, který vlastně nahrazuje dřívější sešlap stády pasoucích se ovcí a koz. Z hlediska silných antropogenních vlivů v těchto chráněných oblastech je málo významný i vliv rušení žijících živočichů (3, 4). Většina druhů je schopna adaptací na přítomnost člověka, v řadě případů je dokonce rozsah adaptací větší, než si běžně lidé představují. Samozřejmě existují v chráněných krajinných oblastech i druhy, které vyrušováním přítomností člověka mohou být dotčeny a brání jim to například v reprodukci.

V souvislosti s limity uváděnými v kapitole 3. 1. je však zřejmý určitý nepoměr mezi obecně definovanými omezeními a zákazy a skutečnými riziky. Riziko, kterému není v této práci věnována pozornost, představuje především zábor biotopů a tím i životního prostředí druhů a společenstev pro jiné lidské aktivity – především stavební nebo trvalé změny využití pozemků. Protože ale tato rizika nejsou primárně spojena s návštěvníky, tak nebyla posuzována. Vybrané významné přírodní, krajinné a kulturní hodnoty byly klasifikovány dle součtu bodů rizik všech cílových skupin a jako hodnoty ohrožené významným rizikem byly vybrány takové, u nichž součet všech bodů dosáhl alespoň 20 bodů. Hodnocení rizik je uvedeno v tabulkách 30 – 32.

Pro další vyhodnocení byly vybrány takové přírodní, krajinné a kulturní hodnoty, které jsou významné, anebo pro které bylo identifikováno významné riziko. Jejich vzájemným porovnáním došlo ke klasifikaci hodnot do 3 kategorií, které jsou v tabulkách 33 – 35 rozlišeny modrou, žlutou a zelenou barvou.

Označení přírodní hodnoty	Kategorie	Jednotlivci					Součet bodového hodnocení	Počet hodnot s bodovým hodnocením 7 a více bodů
		Odborníci	Sportovci	Houbaři, rybáři	Mototuristé	Pracovní návštěvy		
Geologie Českého krasu (stratigrafie, paleontologie)	A	10	1	0	1	3	15	1
Koněpruské jeskyně	A	10	3	0	9	7	29	3
Jeskyně nepřístupné veřejnosti	B	10	3	0	1	1	15	1
Stepi, skalní stepi, lesostepi	A	10	0	2	3	3	18	1
Dubohabrové háje Českého krasu	A	10	4	8	4	3	29	2
Skály	A	10	8	1	3	2	24	2
Netopýři	A	10	0	0	0	0	10	1
Teplomilné druhy bezobratlých Českého krasu	B	10	0	0	0	0	10	1
Památné stromy	A	10	3	1	4	4	22	1
Komplex souvislých lesních ekosystémů Křivoklátska	A	10	6	8	4	3	31	2
Skryjské kambrium	A	10	1	1	5	3	20	1
Ptačí oblast Křivoklátsko	B	10	1	1	3	2	17	1
Lesní zvěř Křivoklátska	C	10	1	7	2	3	23	2
Lesní komplex středních Brd	B	10	6	8	4	3	31	2
Potoky Brd s rakem	B	10	0	1	0	3	14	1
Vřesoviště Brd	A	10	4	3	0	3	20	1
Prameniště a rašeliniště Brd	B	10	1	1	0	2	14	1
Součet bodového hodnocení		170	42	42	43	45		

Tab. 14: Hodnocení přírodních hodnot z hlediska návštěvnického významu pro převažující návštěvnické skupiny velikosti „Jednotlivci“

Označení krajinné hodnoty	Kategorie	Jednotlivci					Součet bodového hodnocení	Počet hodnot s bodovým hodnocením 7 a více bodů
		Odborníci	Sportovci	Houbaři, rybáři	Mototuristé	Pracovní návštěvy		
Kaňon Berounky v Českém krase	A	8	8	5	6	5	32	2
Údolí potoků	B	9	8	3	1	3	24	2
Oblast Svatého Jana pod Skalou	A	7	6	3	9	3	28	2
Zalesněné kopce NPR Karlštejn	A	7	6	8	2	5	28	2
Oblast NPR Koda	A	7	5	6	2	3	23	1
Oblast Zlatý Kůň a Kotýz	A	7	5	4	7	3	26	2
Vrcholy v zemědělské krajině pravého břehu Berounky	B	8	5	5	2	3	23	1
Panoramatické výhledy do krajiny	B	4	6	1	5	5	21	0
Uzavřené lomy na Mořině	C	5	4	1	8	5	23	1
Údolí Berounky s nivou na Křivoklátsku	A	6	8	6	8	4	32	2
Skály, vysoké stráně a vrcholy kopců Křivoklátska	B	8	4	1	2	3	18	1
Údolí potoků Křivoklátska	B	7	6	2	2	3	20	1
Rozsáhlé lesy Křivoklátska	A	8	8	8	4	3	31	3
Suťové pole Brd	B	7	4	1	0	3	15	1
Skály Brd	B	7	6	1	1	3	18	1
Rozsáhlé lesní porosty Brd	B	5	8	9	4	3	29	2
Třemšín	A	6	7	8	3	3	27	2
Součet bodového hodnocení		116	104	72	66	60		

Tab. 15: Hodnocení krajinných hodnot z hlediska návštěvnického významu pro převažující návštěvnické skupiny velikosti „Jednotlivci“

Označení kulturní hodnoty	Kategorie	Jednotlivci					Součet bodového hodnocení	Počet hodnot s bodovým hodnocením 7 a více bodů
		Odborníci	Sportovci	Houbaři, rybáři	Mototuristé	Pracovní návštěvy		
Tetín	C	8	2	2	5	3	20	1
Svatý Jan pod Skalou	C	8	4	2	9	5	28	2
Karlštejn	C	8	2	2	10	7	29	3
Skanzen Solvayovy lomy	C	6	5	2	8	5	26	1
Štoly lomů Mořina	C	6	4	2	9	3	24	1
Opidum Stradonice	C	7	1	2	5	3	18	1
Křivoklát	C	8	2	2	9	4	25	2
Týřov	C	7	3	2	6	3	21	1
Žebrák a Točnick	C	7	2	2	8	3	22	2
Krakovec	C	6	2	2	7	3	20	1
Zámek Nižbor	C	6	1	2	6	2	17	0
Zámek Slabce s parkem	C	5	0	2	5	2	14	0
Lánský zámek	C	5	0	2	5	2	14	0
Lánská obora	C	8	0	5	4	2	19	1
Klíčavská přehrada	C	3	1	2	3	1	10	0
Objekty vojenské historie v Brdech	C	6	1	2	4	3	16	0
Zřícenina Valdek	C	6	3	2	6	3	20	0
Zámeček Tři trubky	C	6	2	3	5	3	19	0
Součet bodového hodnocení		116	35	40	114	57		

Tab. 16: Hodnocení kulturních hodnot z hlediska návštěvnického významu pro převažující návštěvnické skupiny velikosti „Jednotlivci“

Rodiny										
Označení přírodní hodnoty	Kategorie	Zájemci o přírodu	Pěší turisté	Sportovci	Návštěvníci památek	Návštěvy obyvatelstva	Houbaři, rybáři	Rekreanti	Součet bodového hodnocení	Počet hodnot s bodovým hodnocením 7 a více bodů
Geologie Českého krasu	A	8	5	1	2	1	0	2	19	1
Koněpruské jeskyně	A	8	8	3	4	4	0	8	35	3
Jeskyně nepřístupné veřejnosti	B	6	4	3	2	2	0	1	18	0
Stepi, skalní stepi, lesostepi	A	6	7	0	0	2	2	3	20	1
Dubohabrové háje Č. krasu	A	8	7	4	2	2	8	6	37	3
Skály	A	7	7	5	1	1	1	5	27	2
Netopýři	A	5	0	0	0	0	0	0	5	0
Teplomilné druhy bezobratlých Českého krasu	B	5	1	0	0	0	0	0	6	0
Památné stromy	A	8	6	3	4	2	1	3	27	1
Komplex souvislých lesních ekosystémů Křivoklátska	A	8	7	6	2	3	8	6	40	3
Skryjské kambrium	A	6	7	1	4	0	1	5	24	1
Ptačí oblast Křivoklátsko	B	5	4	1	0	0	1	2	13	0
Lesní zvěř Křivoklátska	C	6	5	1	1	3	5	4	25	0
Lesní komplex středních Brd	B	8	8	6	2	3	8	6	41	3
Potoky Brd s rakem	B	7	7	0	1	1	1	1	18	2
Vřesoviště Brd	A	9	7	4	1	1	3	3	28	2
Prameniště a rašeliniště Brd	B	8	6	1	1	1	1	1	19	1
Součet bodového hodnocení		118	96	39	27	26	40	56		

Tab. 17: Hodnocení přírodních hodnot z hlediska návštěvnického významu pro převažující návštěvnické skupiny velikosti „Rodiny“

Označení krajinné hodnoty	Kategorie	Rodiny							Součet bodového hodnocení	Počet hodnot s bodovým hodnocením 7 a více bodů
		Zájemci o přírodu	Pěší turisté	Sportovci	Návštěvníci památek	Návštěvy obyvatelstva	Houbaři, rybáři	Rekreanti		
Kaňon Berounky v Č. krase	A	10	10	7	5	6	5	7	50	4
Údolí potoků	B	8	9	6	3	3	3	5	37	2
Oblast Sv. Jana pod Skalou	A	10	10	6	8	5	3	9	51	4
Zalesněné kopce NPR Karlštejn	A	8	9	6	5	4	8	7	47	4
Oblast NPR Koda	A	7	8	5	5	3	6	6	40	2
Oblast Zlatý Kůň a Kotýz	A	9	9	5	5	5	4	9	46	3
Vrcholy v zemědělské krajině pravého břehu Berounky	B	6	6	5	6	2	5	4	34	0
Panoramatické výhledy	B	7	7	5	4	4	1	7	35	3
Uzavřené lomy na Mořině	C	5	5	4	5	2	1	9	31	1
Údolí Berounky na Křivoklátsku	A	9	9	7	6	5	6	7	49	4
Skály, vysoké stráně a vrcholy kopců Křivoklátska	B	8	8	4	4	4	1	6	35	2
Údolí potoků Křivoklátska	B	7	7	6	5	3	2	7	37	3
Rozsáhlé lesy Křivoklátska	A	8	8	8	7	6	8	8	53	6
Suťové pole Brd	B	7	7	4	4	1	1	5	29	2
Skály Brd	B	7	7	6	4	2	1	5	32	2
Rozsáhlé lesní porosty Brd	B	8	8	8	6	7	9	8	54	5
Třemšín	A	7	7	7	5	5	8	8	47	5
Součet bodového hodnocení		131	134	99	87	67	72	117		

Tab. 18: Hodnocení krajinných hodnot z hlediska návštěvnického významu pro převažující návštěvnické skupiny velikosti „Rodiny“

		Rodiny								
Označení kulturní hodnoty	Kategorie	Zájemci o přírodu	Pěší turisté	Sportovci	Návštěvníci památek	Návštěvy obyvatelstva	Houbaři, rybáři	Rekreanti	Součet bodového hodnocení	Počet hodnot s bodovým hodnocením 7 a více bodů
Tetín	C	4	4	2	7	4	2	5	28	1
Svatý Jan pod Skalou	C	5	5	4	9	5	2	8	38	2
Karlštejn	C	5	5	2	9	5	2	10	38	2
Skanzen Solvayovy lomy	C	6	6	5	8	4	2	8	39	2
Štoly lomů Mořina	C	6	6	4	5	3	2	7	33	1
Opidum Stradonice	C	5	5	1	5	1	2	5	24	0
Křivoklát	C	5	5	2	8	4	2	7	33	2
Týřov	C	6	6	3	6	2	2	6	31	0
Žebrák a Točnick	C	5	5	2	8	3	2	6	31	1
Krakovec	C	5	5	2	5	2	2	5	26	0
Zámek Nižbor	C	4	4	1	4	2	2	5	22	0
Zámek Slabce s parkem	C	4	4	0	3	1	2	4	18	0
Lánský zámek	C	3	3	0	4	3	2	5	20	0
Lánská obora	C	7	7	0	6	3	5	5	33	2
Klíčavská přehrada	C	6	6	1	6	2	2	3	26	0
Objekty vojenské historie v Brdech	C	5	5	1	5	3	2	6	27	0
Zřícenina Valdek	C	4	4	3	6	4	2	6	29	0
Zámeček Tři trubky	C	4	4	2	4	3	3	5	25	0
Součet bodového hodnocení		89	89	35	108	54	40	106		

Tab. 19: Hodnocení kulturních hodnot z hlediska návštěvnického významu pro převažující návštěvnické skupiny velikosti „Rodiny“

Označení přírodní hodnoty	Kategorie	Skupiny přátel							Součet bodového hodnocení	Počet hodnot s bodovým hodnocením 7 a více bodů
		Zájemci o přírodu	Pěší turisté	Sportovci	Návštěvníci památek	Táborníci	Mototuristé	Rekreanti		
Geologie Českého krasu	A	8	5	1	2	5	1	2	24	1
Koněpruské jeskyně	A	8	8	3	4	8	9	8	48	5
Jeskyně nepřístupné veřejnosti	B	6	4	3	2	4	1	1	21	0
Stepi, skalní stepi, lesostepi	A	6	7	0	0	7	3	3	26	2
Dubohabrové háje Č. krasu	A	8	7	4	2	7	4	6	38	3
Skály	A	7	7	5	1	7	3	5	35	3
Netopýři	A	5	0	0	0	0	0	0	5	0
Teplomilné druhy bezobratlých Českého krasu	B	5	1	0	0	1	0	0	7	0
Památné stromy	A	8	6	3	4	6	4	3	34	1
Komplex souvislých lesních ekosystémů Křivoklátska	A	8	7	6	2	7	4	6	40	3
Skryjské kambrium	A	6	7	1	4	7	5	5	35	2
Ptačí oblast Křivoklátsko	B	5	4	1	0	4	3	2	19	0
Lesní zvěř Křivoklátska	C	6	5	1	1	5	2	4	24	0
Lesní komplex středních Brd	B	8	8	6	2	8	4	6	42	3
Potoky Brd s rakem	B	7	7	0	1	7	0	1	23	3
Vřesoviště Brd	A	9	7	4	1	7	0	3	31	3
Prameniště a rašeliniště Brd	B	8	6	1	1	6	0	1	23	1
Součet bodového hodnocení		118	96	39	27	96	43	56		

Tab. 20: Hodnocení přírodních hodnot z hlediska návštěvnického významu pro převažující návštěvnické skupiny velikosti „Skupiny přátel“

Označení krajinné hodnoty	Kategorie	Skupiny přátel							Součet bodového hodnocení	Počet hodnot s bodovým hodnocením 7 a více bodů
		Zájemci o přírodu	Pěší turisté	Sportovci	Návštěvníci památek	Táborníci	Mototuristé	Rekreanti		
Kaňon Berounky v Č.krase	A	10	10	7	5	8	6	7	53	5
Údolí potoků	B	8	9	6	3	7	1	5	39	3
Oblast Sv. Jana pod Skalou	A	10	10	6	8	8	9	9	60	6
Zalesněné kopce NPR Karlštejn	A	8	9	6	5	8	2	7	45	4
Oblast NPR Koda	A	7	8	5	5	8	2	6	41	3
Oblast Zlatý Kůň a Kotýz	A	9	9	5	5	7	7	9	51	5
Vrcholy v zemědělské krajině pravého břehu Berounky	B	6	6	5	6	6	2	4	35	0
Panoramatické výhledy	B	7	7	5	4	7	5	7	42	4
Uzavřené lomy na Mořině	C	5	5	4	5	8	8	9	44	3
Údolí Berounky na Křivoklátsku	A	9	9	7	6	9	8	7	55	6
Skály, vysoké stráně a vrcholy kopců Křivoklátska	B	8	8	4	4	7	2	6	39	3
Údolí potoků Křivoklátska	B	7	7	6	5	7	2	7	41	4
Rozsáhlé lesy Křivoklátska	A	8	8	8	7	9	4	8	52	6
Suťové pole Brd	B	7	7	4	4	6	0	5	33	2
Skály Brd	B	7	7	6	4	7	1	5	37	3
Rozsáhlé lesní porosty Brd	B	8	8	8	6	9	4	8	51	5
Třemšín	A	7	7	7	5	8	3	8	45	5
Součet bodového hodnocení		131	134	99	87	129	66	117		

Tab. 21: Hodnocení krajinných hodnot z hlediska návštěvnického významu pro převažující návštěvnické skupiny velikosti „Skupiny přátel“

Označení kulturní hodnoty	Kategorie	Skupiny přátel							Součet bodového hodnocení	Počet hodnot s bodovým hodnocením 7 a více bodů
		Zájemci o přírodu	Pěší turisté	Sportovci	Návštěvníci památek	Táborníci	Mototuristé	Rekreanti		
Tetín	C	4	4	2	7	4	5	5	31	1
Svatý Jan pod Skalou	C	5	5	4	9	7	9	8	47	4
Karlštejn	C	5	5	2	9	7	10	10	48	4
Skanzen Solvayovy lomy	C	6	6	5	8	8	8	8	49	4
Štoly lomů Mořina	C	6	6	4	5	8	9	7	45	3
Opidum Stradonice	C	5	5	1	5	5	5	5	31	0
Křivoklát	C	5	5	2	8	7	9	7	43	4
Týřov	C	6	6	3	6	7	6	6	40	1
Žebrák a Točnick	C	5	5	2	8	6	8	6	40	2
Krakovec	C	5	5	2	5	7	7	5	36	2
Zámek Nižbor	C	4	4	1	4	4	6	5	28	0
Zámek Slabce s parkem	C	4	4	0	3	3	5	4	23	0
Lánský zámek	C	3	3	0	4	3	5	5	23	0
Lánská obora	C	7	7	0	6	4	4	5	33	2
Klíčavská přehrada	C	6	6	1	6	7	3	3	32	1
Objekty vojenské historie v Brdech	C	5	5	1	5	8	4	6	34	1
Zřícenina Valdek	C	4	4	3	6	6	6	6	35	0
Zámeček Tři trubky	C	4	4	2	4	4	5	5	28	0
Součet bodového hodnocení		89	89	35	108	105	114	106		

Tab. 22: Hodnocení kulturních hodnot z hlediska návštěvnického významu pro převažující návštěvnické skupiny velikosti „Skupiny přátel“

Označení přírodní hodnoty	Kategorie	Organizované skupiny		Skupiny školních dětí a studentů	Součet bodového hodnocení	Počet hodnot s bodovým hodnocením 7 a více bodů
		Pěší turisté	Návštěvníci památek	Návštěvníci památek		
Geologie Českého krasu	A	5	2	2	9	0
Koněpruské jeskyně	A	8	4	4	16	1
Jeskyně nepřístupné veřejnosti	B	4	2	2	8	0
Stepi, skalní stepi, lesostepi	A	7	0	0	7	1
Dubohabrové háje Českého krasu	A	7	2	2	11	1
Skály	A	7	1	1	9	1
Netopýři	A	0	0	0	0	0
Teplomilné druhy bezobratlých Českého krasu	B	1	0	0	1	0
Památné stromy	A	6	4	4	14	0
Komplex souvislých lesních ekosystémů Křivoklátska	A	7	2	2	11	1
Skryjské kambrium	A	7	4	4	15	1
Ptačí oblast Křivoklátsko	B	4	0	0	4	0
Lesní zvěř Křivoklátska	C	5	1	1	7	0
Lesní komplex středních Brd	B	8	2	2	12	1
Potoky Brd s rakem	B	7	1	1	9	1
Vřesoviště Brd	A	7	1	1	9	1
Prameniště a rašeliniště Brd	B	6	1	1	8	2
Součet bodového hodnocení		96	27	27		

Tab. 23: Hodnocení přírodních hodnot z hlediska návštěvnického významu pro převažující návštěvnické skupiny velikosti „Organizované skupiny“ a „Skupiny školních dětí a studentů“

Označení krajinné hodnoty	Kategorie	Organizované skupiny		Skupiny školních dětí a studentů	Součet bodového hodnocení	Počet hodnot s bodovým hodnocením 7 a více bodů
		Pěší turisté	Návštěvníci památek	Návštěvníci památek		
Kaňon Berounky v Českém krase	A	10	5	5	20	1
Údolí potoků	B	9	3	3	15	1
Oblast Svatého Jana pod Skalou	A	10	8	8	26	3
Zalesněné kopce NPR Karlštejn	A	9	5	5	19	1
Oblast NPR Koda	A	8	5	5	18	1
Oblast Zlatý Kůň a Kotýz	A	9	5	5	19	1
Vrcholy v zemědělské krajině pravého břehu Berounky	B	6	6	6	18	0
Panoramatické výhledy do krajiny	B	7	4	4	15	1
Uzavřené lomy na Mořině	C	5	5	5	15	0
Údolí Berounky s nivou na Křivoklátsku	A	9	6	6	21	1
Skály, vysoké stráně a vrcholy kopců Křivoklátska	B	8	4	4	16	1
Údolí potoků Křivoklátska	B	7	5	5	17	1
Rozsáhlé lesy Křivoklátska	A	8	7	7	22	3
Suťové pole Brd	B	7	4	4	15	1
Skály Brd	B	7	4	4	15	1
Rozsáhlé lesní porosty Brd	B	8	6	6	20	1
Třemšín	A	7	5	5	17	1
Součet bodového hodnocení		134	87	87		

Tab. 24: Hodnocení krajinných hodnot z hlediska návštěvnického významu pro převažující návštěvnické skupiny velikosti „Organizované skupiny“ a „Skupiny školních dětí a studentů“

Označení kulturní hodnoty	Kategorie	Organizované skupiny		Skupiny školních dětí a studentů	Součet bodového hodnocení	Počet hodnot s bodovým hodnocením 7 a více bodů
		Pěší turisté	Návštěvníci památek	Návštěvníci památek		
Tetín	C	4	7	7	18	2
Svatý Jan pod Skalou	C	5	9	9	23	2
Karlštejn	C	5	9	9	23	2
Skanzen Solvayovy lomy	C	6	8	8	22	2
Štoly lomů Mořina	C	6	5	5	16	0
Opidum Stradonice	C	5	5	5	15	0
Křivoklát	C	5	8	8	21	2
Týřov	C	6	6	6	18	0
Žebrák a Točnick	C	5	8	8	21	2
Krakovec	C	5	5	5	15	0
Zámek Nižbor	C	4	4	4	12	0
Zámek Slabce s parkem	C	4	3	3	10	0
Lánský zámek	C	3	4	4	11	0
Lánská obora	C	7	6	6	19	1
Klíčavská přehrada	C	6	6	6	18	0
Objekty vojenské historie v Brdech	C	5	5	5	15	0
Zřícenina Valdek	C	4	6	6	16	0
Zámeček Tři trubky	C	4	4	4	12	0
Součet bodového hodnocení		89	108	108		

Tab. 25: Hodnocení kulturních hodnot z hlediska návštěvnického významu pro převažující návštěvnické skupiny velikosti „Organizované skupiny“ a „Skupiny školních dětí a studentů“

Označení přírodní hodnoty	Součet bodového hodnocení jednotlivých hodnot významu území pro návštěvnost					Počet hodnot s bodovým hodnocením 7 a více bodů				
	A	B	C	D	Celkem	A	B	C	D	Celkem
Geologie Českého krasu (stratigrafie, paleontologie)	15	19	24	9	67	1	1	1	0	3
Koněpruské jeskyně	29	35	48	16	128	3	3	5	1	12
Jeskyně nepřístupné veřejnosti	15	18	21	8	62	1	0	0	0	1
Stepi, skalní stepi, lesostepi	18	20	26	7	71	1	1	2	1	5
Dubohabrové háje Českého krasu	29	37	38	11	115	2	3	3	1	9
Skály	24	27	35	9	95	2	2	3	1	8
Netopýři	10	5	5	0	20	1	0	0	0	1
Teplomilné druhy bezobratlých Českého krasu	10	6	7	1	24	1	0	0	0	1
Památné stromy	22	27	34	14	97	1	1	1	0	3
Komplex souvislých lesních ekosystémů Křivoklátska	31	40	40	11	122	2	3	3	1	9
Skryjské kambrium	20	24	35	15	94	1	1	2	1	5
Ptačí oblast Křivoklátsko	17	13	19	4	53	1	0	0	0	1
Lesní zvěř Křivoklátska	23	25	24	7	79	2	0	0	0	2
Lesní komplex středních Brd	31	41	42	12	126	2	3	3	1	9
Potoky Brd s rakem	14	18	23	9	64	1	2	3	1	7
Vřesoviště Brd	20	28	31	9	88	1	2	3	1	7
Prameniště a rašeliniště Brd	14	19	23	8	64	1	1	1	2	5

Tab. 26: Součet hodnocení přírodních hodnot z hlediska návštěvnického významu

Označení krajinné hodnoty	Součet bodového hodnocení jednotlivých hodnot významu území pro návštěvnost					Počet hodnot s bodovým hodnocením 7 a více bodů				
	A	B	C	D	Celkem	A	B	C	D	Celkem
Kaňon Berounky v Českém krase	32	50	53	20	155	2	4	5	1	12
Údolí potoků	24	37	39	15	115	2	2	3	1	8
Oblast Svatého Jana pod Skalou	28	51	60	26	165	2	4	6	3	15
Zalesněné kopce NPR Karlštejn	28	47	45	19	139	2	4	4	1	11
Oblast NPR Koda	23	40	41	18	122	1	2	3	1	7
Oblast Zlatý Kůň a Kotýz	26	46	51	19	142	2	3	5	1	11
Vrcholy v zemědělské krajině pravého břehu Berounky	23	34	35	18	110	1	0	0	0	1
Panoramatické výhledy do krajiny	21	35	42	15	113	0	3	4	1	8
Uzavřené lomy na Mořině	23	31	44	15	113	1	1	3	0	5
Údolí Berounky s nivou na Křivoklátsku	32	49	55	21	157	2	4	6	1	13
Skály, vysoké stráně a vrcholy kopců Křivoklátska	18	35	39	16	108	1	2	3	1	7
Údolí potoků Křivoklátska	20	37	41	17	115	1	3	4	1	9
Rozsáhlé lesy Křivoklátska	31	53	52	22	158	3	6	6	3	18
Suťové pole Brd	15	29	33	15	92	1	2	2	1	6
Skály Brd	18	32	37	15	102	1	2	3	1	7
Rozsáhlé lesní porosty Brd	29	54	51	20	154	2	5	5	1	13
Třemšín	27	47	45	17	136	2	5	5	1	13

Tab. 27: Součet hodnocení krajinných hodnot z hlediska návštěvnického významu

Označení kulturní hodnoty	Součet bodového hodnocení jednotlivých hodnot významu území pro návštěvnost					Počet hodnot s bodovým hodnocením 7 a více bodů				
	A	B	C	D	Celkem	A	B	C	D	Celkem
Tetín	20	28	31	18	97	1	1	1	2	5
Svatý Jan pod Skalou	28	38	47	23	136	2	2	4	2	10
Karlštejn	29	38	48	23	138	3	2	4	2	11
Skanzen Solvayovy lomy	26	39	49	22	136	1	2	4	2	9
Štoly lomů Mořina	24	33	45	16	118	1	1	3	0	5
Opidum Stradonice	18	24	31	15	88	1	0	0	0	1
Křivoklát	25	33	43	21	122	2	2	4	2	10
Týřov	21	31	40	18	110	1	0	1	0	2
Žebrák a Točnick	22	31	40	21	114	2	1	2	2	7
Krakovec	20	26	36	15	97	1	0	2	0	3
Zámek Nižbor	17	22	28	12	79	0	0	0	0	0
Zámek Slabce s parkem	14	18	23	10	65	0	0	0	0	0
Lánský zámek	14	20	23	11	68	0	0	0	0	0
Lánská obora	19	33	33	19	104	1	2	2	1	6
Klíčavská přehrada	10	26	32	18	86	0	0	1	0	1
Objekty vojenské historie v Brdech	16	27	34	15	92	0	0	1	0	1
Zřícenina Valdek	20	29	35	16	100	0	0	0	0	0
Zámeček Tři trubky	19	25	28	12	84	0	0	0	0	0

Tab. 28: Součet hodnocení kulturních hodnot z hlediska návštěvnického významu

Součet bodového hodnocení - Přírodní hodnoty (A)	170	42	42	43	45
Součet bodového hodnocení - Krajinné hodnoty (A)	116	104	72	66	60
Součet bodového hodnocení - Kulturní hodnoty (A)	116	35	40	114	57
SOUČET	402	181	154	223	162

Součet bodového hodnocení - Přírodní hodnoty (B)	118	96	39	27	26	40	56
Součet bodového hodnocení - Krajinné hodnoty (B)	131	134	99	87	67	72	117
Součet bodového hodnocení - Kulturní hodnoty (B)	89	89	35	108	54	40	106
SOUČET	338	319	173	222	147	152	279

Součet bodového hodnocení - Přírodní hodnoty (C)	118	96	39	27	96	43	56
Součet bodového hodnocení - Krajinné hodnoty (C)	131	134	99	87	129	66	117
Součet bodového hodnocení - Kulturní hodnoty (C)	89	89	35	108	105	114	106
SOUČET	338	319	173	222	330	223	279

Součet bodového hodnocení - Přírodní hodnoty (D)	96	27	27
Součet bodového hodnocení - Krajinné hodnoty (D)	134	87	87
Součet bodového hodnocení - Kulturní hodnoty (D)	89	108	108
SOUČET	319	222	222

Tab. 29: Přehled celkového hodnocení významu

Označení přírodní hodnoty	Riziko	Jednotlivci	Rodiny	Skupiny přátel	Organizované skupiny	Skupiny školních dětí a studentů	Součet bodů
Geologie Českého krasu	Poškození nedovoleným sběrem paleontologických nálezů	2	2	3	4	3	14
Koněpruské jeskyně	Poškození nadměrnou návštěvností, mikroklima jeskyně, poškození výzdoby vandalismem	2	3	5	5	7	22
Jeskyně nepřístupné veřejnosti	Znehodnocení neodbornou speleologickou činností, poškození vandalismem	3	2	6	6	4	21
Stepi, skalní stepi, lesostepi	Poškození vegetace nadměrnou návštěvností, zavlečení cizích druhů	1	1	3	6	6	17
Dubohabrové háje Českého krasu	Zavlečení cizích druhů, odpadky	2	2	4	4	4	16
Skály	Poškození vegetace skal	5	3	5	5	3	21
Netopýři	Rušení	2	3	5	7	6	23
Teplomilné druhy bezobratlých Č. krasu	Sběr vzácných druhů sběrateli	6	2	2	5	2	17
Památné stromy	Sešlap půdy u kořenů	2	3	4	4	4	17
Komplex souvislých lesních ekosystémů Křivoklátska	Zavlečení cizích druhů, odpadky	1	3	4	5	5	18
Skryjské kambrium	Poškození nedovoleným sběrem paleontologických nálezů	5	5	6	6	3	25
Ptačí oblast Křivoklátsko	Rušení	4	4	4	7	4	23
Lesní zvěř Křivoklátska	Rušení	1	1	2	4	4	12
Lesní komplex středních Brd	Zavlečení cizích druhů, odpadky	2	2	2	4	4	14
Potoky Brd s rakem	Zavlečení račího moru	7	7	7	4	4	29
Vřesoviště Brd	Poškození vegetace nadměrnou návštěvností, zavlečení cizích druhů	1	1	1	2	2	7
Prameniště a rašeliniště Brd	Poškození vegetace	3	3	3	4	4	17

Tab. 30: Hodnocení rizik ohrožení přírodních hodnot návštěvníckými aktivitami dle velikostních skupin

Označení krajinné hodnoty	Riziko	Jednotlivci	Rodiny	Skupiny přátel	Organizované skupiny	Skupiny školních dětí a studentů	Součet bodů
Kaňon Berounky v Českém krase	Vzájemné rušení různých skupin návštěvníků	1	2	6	7	6	22
Údolí potoků	Poškození toků rozšlapáním	8	8	10	10	10	46
Oblast Svatého Jana pod Skalou	Vzájemné rušení různých skupin návštěvníků	4	6	7	8	8	33
Zalesněné kopce NPR Karlštejn	Zavlečení cizích druhů, odpadky	3	3	4	4	4	18
Oblast NPR Koda	Zavlečení cizích druhů, odpadky	3	3	4	4	4	18
Oblast Zlatý Kůň a Kotýz	Vzájemné rušení různých skupin návštěvníků	4	5	6	8	8	31
Vrcholy v zemědělské krajině pravého břehu Berounky	Zavlečení cizích druhů, odpadky	2	2	2	3	3	12
Panoramatické výhledy do krajiny	Vzájemné rušení různých skupin návštěvníků	2	2	5	7	7	23
Uzavřené lomy na Mořině	Zavlečení cizích druhů, odpadky	2	4	4	5	5	20
Údolí Berounky s nivou na Křivoklátsku	Zavlečení cizích druhů, odpadky, rušení	4	5	6	7	7	29
Skály, vysoké stráně a vrcholy kopců Křivoklátska	Poškození vegetace skal	3	3	5	7	7	25
Údolí potoků Křivoklátska	Zavlečení cizích druhů, odpadky	2	3	4	4	4	17
Rozsáhlé lesy Křivoklátska	Zavlečení cizích druhů, odpadky	2	2	4	4	4	16
Suťové pole Brd	Poškození vegetace	6	7	8	9	9	39
Skály Brd	Poškození vegetace	2	3	4	4	4	17
Rozsáhlé lesní porosty Brd	Zavlečení cizích druhů, odpadky	2	2	4	4	4	16
Třemšín	Vzájemné rušení různých skupin návštěvníků	3	4	6	6	6	25

Tab. 31: Hodnocení rizik ohrožení krajinných hodnot návštěvníckými aktivitami dle velikostních skupin

Označení kulturní hodnoty	Riziko	Jednotlivci	Rodiny	Skupiny přátel	Organizované skupiny	Skupiny školních dětí a studentů	Součet bodů
Tetín	Vzájemné rušení různých skupin návštěvníků	2	2	2	3	3	12
Svatý Jan pod Skalou	Vzájemné rušení různých skupin návštěvníků	3	3	3	5	5	19
Karlštejn	Vzájemné rušení různých skupin návštěvníků	3	3	3	5	5	19
Skanzen Solvayovy lomy	Vzájemné rušení různých skupin návštěvníků	2	2	4	4	4	16
Štoly lomů Mořina	Vzájemné rušení různých skupin návštěvníků	3	3	3	3	3	15
Opidum Stradonice	Vzájemné rušení různých skupin návštěvníků, vandalismus	2	2	4	4	3	15
Křivoklát	Vzájemné rušení různých skupin návštěvníků	3	3	3	5	5	19
Týřov	Vzájemné rušení různých skupin návštěvníků, vandalismus	2	2	4	4	4	16
Žebrák a Točnick	Vzájemné rušení různých skupin návštěvníků	3	3	3	5	5	19
Krakovec	Vzájemné rušení různých skupin návštěvníků, vandalismus	2	2	4	4	4	16
Zámek Nižbor	Vzájemné rušení různých skupin návštěvníků	2	2	4	4	4	16
Zámek Slabce s parkem	Vzájemné rušení různých skupin návštěvníků	2	2	4	4	4	16
Lánský zámek	Vzájemné rušení různých skupin návštěvníků	2	2	2	3	3	12
Lánská obora	Vzájemné rušení různých skupin návštěvníků	2	2	2	3	3	12
Klíčavská přehrada	Vzájemné rušení různých skupin návštěvníků	2	2	2	3	3	12
Objekty vojenské historie v Brdech	Vzájemné rušení různých skupin návštěvníků, vandalismus, odpadky	2	2	4	4	4	16
Zřícenina Valdek	Vzájemné rušení různých skupin návštěvníků, vandalismus	2	2	4	4	4	16
Zámeček Tři trubky	Vzájemné rušení různých skupin návštěvníků	2	2	2	3	3	12

Tab. 32: Hodnocení rizik ohrožení kulturních hodnot návštěvníckými aktivitami dle velikostních skupin

Označení přírodní hodnoty	Součet bodového hodnocení jednotlivých hodnot významu území pro návštěvnost	Součet bodů hodnocení rizik
Koněpruské jeskyně	128	22
Jeskyně nepřístupné veřejnosti	62	21
Dubohabrové háje Českého krasu	115	16
Skály	95	21
Netopýři	20	23
Komplex souvislých lesních ekosystémů Křivoklátska	122	18
Skryjské kambrium	94	25
Ptačí oblast Křivoklátsko	53	23
Lesní komplex středních Brd	126	14
Potoky Brd s rakem	64	29

Tab. 33: Vybrané přírodní hodnoty dle významu pro návštěvníky a rizik ohrožení

Označení krajinné hodnoty	Součet bodového hodnocení jednotlivých hodnot významu území pro návštěvnost	Součet bodů hodnocení rizik
Kaňon Berounky v Českém krase	155	22
Údolí potoků	115	46
Oblast Svatého Jana pod Skalou	165	33
Zalesněné kopce NPR Karlštejn	139	18
Oblast NPR Koda	122	18
Oblast Zlatý Kůň a Kotýz	142	31
Panoramatické výhledy do krajiny	113	23
Uzavřené lomy na Mořině	113	20
Údolí Berounky s nivou na Křivoklátsku	157	29
Skály, vysoké stráně a vrcholy kopců Křivoklátska	108	25
Údolí potoků Křivoklátska	115	17
Rozsáhlé lesy Křivoklátska	158	16
Suťové pole Brd	92	39
Rozsáhlé lesní porosty Brd	154	16
Třemšín	136	25

Tab. 34: Vybrané krajinné hodnoty dle významu pro návštěvníky a rizik ohrožení

Označení kulturní hodnoty	Součet bodového hodnocení jednotlivých hodnot významu území pro návštěvnost	Součet bodů hodnocení rizik
Svatý Jan pod Skalou	136	19
Karlštejn	138	19
Skanzen Solvayovy lomy	136	16
Štoly lomů Mořina	118	15
Křivoklát	122	19
Žebrák a Točnick	114	19

Tab. 35: Vybrané kulturní hodnoty dle významu pro návštěvníky a rizik ohrožení

LEGENDA:

Význam z hlediska bodového hodnocení
Hodnoty menšího významu a větších rizik
Hodnoty velkého významu a velkých rizik
Hodnoty velkého významu a malých rizik

Z hlediska hodnocení potenciálu pro návštěvníky nás pak zajímají dvě kategorie: první jsou hodnoty s velkým významem i velkým rizikem a druhé s velkým významem a malým rizikem. Pro tyto dvě kategorie bylo provedeno další hodnocení, a to z pohledu předem vybraných nejdůležitějších potřeb. Ke každé hodnocené přírodní, krajinné a kulturní hodnotě a každé potřebě bylo přiřazeno obodování dostupnosti služeb pro danou potřebu. K bodování bylo použito od 1 bodu do 5 bodů, s tím, že čím jsou služby dostupnější vzdáleností a kapacitou, tím větší počet bodů byl přidělen. Bodové hodnocení bylo sečteno a přírodní, krajinné a kulturní hodnoty, které dosáhly v součtu 25 a více bodů jsou ve výsledku označeny jako hodnoty s dostatečnými službami. Výsledky jsou prezentovány v tabulkách 36 – 37. Pro dostupnost služeb pro přírodní, krajinné a kulturní hodnoty s menším významem byla určena dostupnost služeb dle analogie pro hodnocení dostupnosti služeb pro přírodní, krajinné a kulturní hodnoty významné. Souhrnně je obsaženo a barevně rozlišeno v tabulkách 38 - 40.

	Vybavení pro individuální autodopravu	Veřejná doprava	Stravovací možnosti	Ubytovací možnosti: penziony, hotely, ubytovny	Turistické značení	Turistická informační centra	Návštěvnícké středisko	Památky, muzea	Telefonní a datové pokrytí	Bodové hodnocení dostupnosti služeb
Bodové ohodnocení potřeb (viz tab. 13)	20	18	20	17	15	18	16	15	22	
Označení přírodní hodnoty										
Koněpruské jeskyně	4	1	1	1	5	2	1	1	4	20
Dubohabrové háje Českého krasu	4	4	3	3	5	2	1	1	4	27
Komplex souvislých lesních ekosystémů Křivoklátska	4	3	3	3	4	3	1	1	3	25
Lesní komplex středních Brd	2	2	3	3	3	2	1	1	3	20
Označení krajinné hodnoty										
Kaňon Berounky v Českém krase	2	5	5	4	5	3	1	3	4	32
Údolí potoků	2	4	3	3	4	3	1	1	3	24
Oblast Svatého Jana pod Skalou	3	2	4	2	5	3	1	4	3	27
Oblast Zlatý Kůň a Kotýz	4	2	3	3	5	2	1	3	4	27
Panoramatické výhledy do krajiny	2	2	2	2	4	2	1	1	3	19
Uzavřené lomy na Mořině	1	2	3	2	3	2	1	2	4	20
Údolí Berounky s nivou na Křivoklátsku	2	3	3	3	5	2	1	3	3	25
Údolí potoků Křivoklátska	2	2	2	2	4	2	1	1	3	19
Rozsáhlé lesy Křivoklátska	5	3	3	3	4	4	1	1	3	27
Rozsáhlé lesní porosty Brd	2	2	3	3	3	2	1	1	3	20
Třemšín	2	2	2	2	5	3	1	1	4	22

Tab. 36: Bodové hodnocení potřeb přírodních a krajinných hodnot

	Vybavení pro individuální autodopravu	Veřejná doprava	Stravovací možnosti	Ubytovací možnosti: penziony, hotely, ubytovny	Turistické značení	Turistická informační centra	Návštěvnícké středisko	Památky, muzea	Telefonní a datové pokrytí	Bodové hodnocení dostupnosti služeb
Bodové ohodnocení potřeb (viz tab. 13)	20	18	20	17	15	18	16	15	22	
Označení kulturní hodnoty										
Svatý Jan pod Skalou	4	2	4	3	5	3	1	4	3	29
Karlštejn	5	5	5	5	5	4	1	4	4	38
Skanzen Solvayovy lomy	3	2	3	3	5	3	1	4	4	28
Štoly lomů Mořina	1	2	3	3	3	2	1	2	4	21
Křivoklát	4	5	4	3	5	4	3	4	4	36
Žebrák a Točnick	4	2	4	3	5	2	1	4	4	29

Tab. 37: Bodové hodnocení potřeb kulturních hodnot

LEGENDA:

hodnoty velkého významu a velkých rizik

hodnoty velkého významu a malých rizik

Označení přírodní hodnoty	Kategorie	Dostupnost služeb	Hodnocení potenciálu ve vztahu k dostupnosti služeb
Geologie Českého krasu (stratigrafie, paleontologie)	A		- +
Koněpruské jeskyně	A		+ .
Jeskyně nepřístupné veřejnosti	B		. .
Stepi, skalní stepi, lesostepi	A		. .
Dubohabrové háje Českého krasu	A		- +
Skály	A		. .
Netopýři	A		. .
Teplomilné druhy bezobratlých Českého krasu	B		. .
Památné stromy	A		. .
Komplex souvislých lesních ekosystémů Křivoklátska	A		+ +
Skryjské kambrium	A		. .
Ptačí oblast Křivoklátska	B		. .
Lesní zvěř Křivoklátska	C		- +
Lesní komplex středních Brd	B		+ .
Potoky Brd s rakem	B		. .
Vřesoviště Brd	A		. .
Prameniště a rašeliniště Brd	B		. .

Tab. 38: Potenciál významu přírodních hodnot a dostupnosti služeb

Označení krajinné hodnoty	Kategorie	Dostupnost služeb	Hodnocení potenciálu ve vztahu k dostupnosti služeb
Kaňon Berounky v Českém krasu	A		+ +
Údolí potoků	B		+ .
Oblast Svatého Jana pod Skalou	A		+ +
Zalesněné kopce NPR Karlštejn	A		- +
Oblast NPR Koda	A		- +
Oblast Zlatý Kůň a Kotýz	A		+ +
Vrcholy v zemědělské krajině pravého břehu Berounky	B		. .
Panoramatické výhledy do krajiny	B		+ .
Uzavřené lomy na Mořině	C		+ .
Údolí Berounky s nivou na Křivoklátsku	A		+ +
Skály, vysoké stráně a vrcholy kopců Křivoklátska	B		. .
Údolí potoků Křivoklátska	B		+ .
Rozsáhlé lesy Křivoklátska	A		+ +
Suťové pole Brd	B		. .
Skály Brd	B		. .
Rozsáhlé lesní porosty Brd	B		+ .
Třemšín	A		+ .

Tab. 39: Potenciál významu krajinných hodnot a dostupnosti služeb

Označení kulturní hodnoty	Kategorie	Dostupnost služeb	Hodnocení potenciálu ve vztahu k dostupnosti služeb
Tetín	C		- +
Svatý Jan pod Skalou	C		+ +
Karlštejn	C		+ +
Skanzen Solvayovy lomy	C		+ +
Štoly lomů Mořina	C		+ .
Opidum Stradonice	C		- +
Křivoklát	C		+ +
Týřov	C		. .
Žebrák a Točnick	C		+ +
Krakovec	C		. .
Zámek Nižbor	C		- +
Zámek Slabce s parkem	C		. .
Lánský zámek	C		- +
Lánská obora	C		- +
Klíčavská přehrada	C		. .
Objekty vojenské historie v Brdech	C		. .
Zřícenina Valdek	C		. .
Zámeček Tři trubky	C		. .

Tab. 40: Potenciál významu kulturních hodnot a dostupnosti služeb

LEGENDA:

Hodnoty velkého významu a velkých rizik
Hodnoty velkého významu a malých rizik
Hodnoty menšího významu a větších rizik
Dostupné služby pro kategorie menšího významu
Málo dostupné služby pro kategorie menšího významu
Dostupné služby pro kategorie většího významu
Málo dostupné služby pro kategorie většího významu

++ tam kde, je velký potenciál pro využití návštěvníky a je v současnosti dostatečné vybavení službami
+ - tam, kde je velký potenciál pro využití návštěvníky a není v současnosti dostatečné vybavení službami
- + tam, kde není velký potenciál, ale jsou zde odpovídající služby dostupné
-- tam, kde není velký potenciál a není zde ani dostupnost služeb

Výsledné hodnocení potenciálu je pak následující:

- ++ tam, kde je velký potenciál pro využití návštěvníky a je v současnosti dostatečné vybavení službami, vyhodnocena 1 přírodní hodnota, 5 krajinných hodnot a 5 kulturních hodnot,
- +- tam, kde je velký potenciál pro využití návštěvníky a není v současnosti dostatečné vybavení službami, vyhodnoceny 2 přírodní hodnoty, 6 krajinných hodnot a 1 kulturní hodnota,
- -+ tam, kde není velký potenciál, ale jsou zde odpovídající služby dostupné, vyhodnoceny 3 přírodní hodnoty, 2 krajinné hodnoty a 5 kulturních hodnot,
- -- tam, kde není velký potenciál a není zde ani dostupnost služeb, vyhodnoceno 11 přírodních hodnot, 4 krajinné hodnoty a 7 kulturních hodnot.

6 Návrh opatření využití přírodních hodnot území pro udržitelné formy turismu

Z provedených hodnocení je možno vycházet při formulaci návrhu opatření. Základním motivem pro navrhovaná opatření je motivace ke zlepšení služeb pro návštěvníky, zejména pro cílové skupiny, které jsou hodnoceny jako nejfrekventovanější a frekventované. Tam lze očekávat největší efekty z hlediska zvyšování spokojenosti v souvislosti s potřebami návštěvníků. Tato opatření nemusí být směřována vždy přímo do místa výskytu jednotlivých hodnot, ale vždy by měla být opatřením situována tak, aby pro návštěvníka byly služby dosažitelné s úsilím přiměřeným jeho motivaci pro návštěvu CHKO.

Z hodnocení potřeb jednotlivých skupin vychází celková potřeba zlepšení služeb pro automobilisty a v oblasti veřejné dopravy. Jízda automobily je limitována v chráněných krajinných oblastech na silnice a vymezené komunikace, proto i opatření pro služby spojené s využitím osobních motorových vozidel by měla směřovat k silnicím a vymezením ploch pro parkování a případné zastavení. Individuální automobilismus však není v chráněných krajinných oblastech příliš žádoucí rozvíjet, proto by opatření směřující ke zlepšení služeb pro řidiče měla být situována většinou do oblasti sídel, mimo přírodní a krajinné hodnoty území, ovšem v takové hustotě, která odpovídá nástupním místům pro pěší a cyklistické trasy anebo je v dosažitelné vzdálenosti od cílů, které návštěvníci chtějí dosáhnout.

Naopak lze účinně regulovat návštěvnost míst, kde hrozí rizika poškození přírody nebo krajiny, protože pokud k nim nebude možno dojet a zaparkovat legálně, lze předpokládat, že zásahy proti nelegálním vjezdům by bylo možno lépe postihovat.

Rovněž je možné uvažovat i o opatřeních, která nebudou podporovat takový okruh návštěvníků, v podstatě nevyužívající specifikum přírodních, krajinných a kulturních hodnot chráněných krajinných oblastí. Je zbytečné pro tento typ návštěvníků připravovat opatření k přístupu k největším hodnotám. Naopak je vhodné navrhovat taková opatření, která je od těchto hodnot odvedou. Konkrétně se jedná o opatření omezující vjezd k objektům individuální rekreace umístěných v místech hodnot automobily a jinými motorovými vozidly. Negativa individuální dopravy motorovými dopravními prostředky lze eliminovat vhodnými zásahy do veřejné dopravy. Pro návštěvníky je poměrně častou kombinací doprava železniční nebo doprava linkových autobusů a přesuny pěšky. Při tomto druhu pohybu v chráněné krajinné oblasti je pak důležitým prvkem jednak návaznost autobusové

dopravy na železniční, jednak dostupnost turistických tras z míst nádraží a zastávek. Vzdálenost startu a cíle pěší trasy by měla odpovídat vzdálenosti, kterou průměrný návštěvník dokáže ujít pohodlně v řádu několika hodin. Vzhledem k tomu, že situování vlakových stanic je fixováno vedením trasy železnice, lze upravovat dostupnost startů a cílů turistických pěších tras návrhem úprav autobusových linek. Běžná autobusová obslužnost území je však dimenzována s ohledem na způsob spolufinancování na obsluhu rezidentů území na jejich pravidelných cestách do práce, škol či k lékaři. Proto je vhodným opatřením zajištění podpory pro autobusovou dopravu v turistické sezóně a zároveň naplánování tras a zastávek. Vhodné je autobusy vybavit jako cyklobusy i pro přepravu cyklistických kol.

V oblasti Berounska chybí dobré napojení některých významných přírodních a krajinných hodnot na veřejnou dopravu. Chybí tak kapacitní víkendové napojení oblasti Svatého Jana pod Skalou, oblasti Zlatý Kůň, Kotýz a Koněpruské jeskyně, dále oblasti CHKO Křivoklátsko v území mezi Roztoky u Křivoklátu a Zbirohem. Dostupnost Brd od Berouna je limitována hranicemi zrušeného vojenského újezdu. Tato opatření lze přijmout na úrovni samospráv po vybudování funkčního destinačního managementu, který bude sledovat skutečnou poptávku a po zvýšení nabídky tuto korelovat podle vývoje reálné situace. Konkrétně lze navrhnout zvýšení kapacity víkendové dopravy do Svatého Jana pod Skalou, ke Koněpruským jeskyním i z Křivoklátu do Skryjí a podpořit návaznost cyklobusů do Brd na vlakové spoje tratí Beroun – Plzeň, Zdice – Příbram a Rokycany – Mirošov a zajistit jejich dojezd k nástupním místům do CHKO Brdy.

Dalším opatřením je využití nástrojů územního plánování pro regulaci individuálních rekreačních stavebních objektů. Dobrým výběrem ploch a jejich regulativů v územním plánu lze podpořit zajištění dobrých služeb pro uživatele rekreačních objektů nesouvisejících s ochranou přírody v místech již znehodnocených takovou rekreační zástavbou.

Rovněž není vhodné směřovat do nejcennějších částí různé sportovní nebo zájmové aktivity, které mohou úspěšně proběhnout jinde. Naopak lze aktivně podpořit sportovní a zájmové aktivity pořádané v sídlech nebo v málo významných plochách chráněných krajinných oblastí.

Všeobecně lze navrhnout opatření ke zlepšení přístupu k informacím, především v oblasti turistických informací a návštěvníckého vybavení. Je jistě možné stavět na současném pohodlném životním stylu většiny návštěvníků a s velkou pravděpodobností se většinu podaří uspokojit určitým náhradním řešením mimo nejcennější místa. Ale naopak pro zvědavé návštěvníky musí být zajištěn dostatečný výběrový program, který je dovede z míst, kde budou centralizována

opatření pro předávání turistických informací do míst, kde mohou reálně vidět hodnoty, pro které je území chráněno.

Dalším okruhem návrhů opatření jsou opatření v oblasti turistických a návštěvnických informací a jejich prezentace.

Hodnocením významu se ukazuje, že správnou cestou jdou nynější přípravy pro zřízení Domů přírody Českého krasu v Koněprusech a Domu přírody Brd na zámečku Tři trubky. Tato návštěvnická střediska budou schopna pokrýt téměř celý rozsah potřeb návštěvníků v oblasti informací o chráněných krajinných oblastech a ochraně přírody a krajiny. Jako další navržené opatření může být rovněž projekt na vybudování návštěvnického střediska na Křivoklátsku, kde dnes funguje informační středisko v omezených prostorech v Křivoklátě.

7 Diskuze

Výsledky hodnocení potřeb návštěvníků ukazují, že pro většinu návštěvníků jsou nejdůležitější základní potřeby spojené s turistikou, a to v jejích rozdílných formách. Jedná se tedy o služby dopravní obslužnosti území, a to jak z pohledu dopravy individuální, tak veřejné. Dále se jedná o potřebu dostupnosti stravovacích a případně ubytovacích služeb.

Druhým významným okruhem jsou služby poskytování turistických informací – především jde o turistická značení v terénu, turistická informační centra a návštěvnická střediska.

Naopak se ukazuje, že z hlediska charakteru návštěvnosti již není tak důležité specifické vybavení. Je to způsobeno především tím, že takové vybavení zasáhne menší okruh návštěvníků právě pro svoji specifčnost.

Hledisko vyhodnocování cílových skupin - tedy skupin návštěvníků, bylo stanoveno na základě dvou kritérií. Jedním byla velikost a složení skupiny a druhým převažující zájem – tedy motivace pro návštěvu chráněné krajinné oblasti. Kombinací těchto kritérií a přiřazením expertního odhadu četnosti přiřazení konkrétní velikosti a konkrétního zájmu bylo vybráno celkem 22 nejfrekventovanějších skupin.

Z hodnocení významu pro jednotlivé přírodní, krajinné a kulturní hodnoty z pohledu 22 nejfrekventovanějších skupin bylo možno označit 6 skupin, pro něž hodnoty chráněné v chráněných krajinných oblastech dosahují kumulativně nejvyššího významu. Tento výsledek je důležitý s ohledem na to, že se jeví jako neefektivnější na právě tyto skupiny směřovat navrhovaná opatření.

Důležité jsou samozřejmě i výsledky posouzení rizik poškození pro přírodní, krajinné a kulturní hodnoty. Rizika byla odvozena pouze z možných dopadů návštěvnosti, to znamená z důsledků pohybu osob a jejich chování, zohledňovány byly i možné doprovodné jevy. Z pohledu možných rizik byly ohodnoceny jednotlivé zkoumané přírodní, krajinné a kulturní hodnoty a následně sledována významnost rizik z pohledu skupin návštěvníků členěných však pouze dle kritéria velikosti návštěvnické skupiny. Následně bylo zvýšené riziko vyhodnoceno celkově pro 7 přírodních hodnot a pro 10 krajinných hodnot.

Porovnáním přírodních, krajinných a kulturních hodnot s největším významem, a nebo se zvýšeným rizikem, došlo k roztřídění hodnot do skupin s velkým významem pro návštěvníky a zvýšeným rizikem, kterých bylo celkově 9. Z toho se jednalo o 1 přírodní hodnotu a 8 krajinných hodnot. Další skupinou byly hodnoty s velkým významem pro návštěvníky ale s malými riziky, takto bylo celkově

vyhodnoceno 12 hodnot, z toho 3 přírodní, 3 krajinné a 6 kulturních. Tato skupina hodnot je pro navrhovaná opatření bezproblémová a můžeme zde být celkem velkorysí v návrzích a tyto vybírat dle primárních potřeb ochrany přírody a krajiny. Poslední skupinou jsou hodnoty s menším významem a se zvýšenými riziky. Pro navrhování opatření, dotýkající se těchto hodnot, bychom měli opatření směřovat spíše regulativně. Takových hodnot je celkem 10, z toho 4 přírodní a 6 krajinných hodnot.

Pro výsledné stanovení potenciálu v korelaci s dostupností služeb muselo být provedeno ještě vydefinování dostupnosti služeb pro jednotlivé přírodní, krajinné a kulturní hodnoty a jednotlivé významné potřeby cílových skupin. Takto bylo vybráno celkově 11 hodnot s dostupnými službami. Jednalo se o 1 přírodní hodnotu, 5 krajinných a 5 kulturních hodnot.

Z hlediska dostupnosti služeb pro návštěvníky a významnosti přírodních, krajinných a kulturních hodnot bylo vyhodnoceno celkově 11 hodnot s velkým významem a dostatečnými službami, ale 7 hodnot významných bylo vyhodnoceno jako hodnoty s nedostatečnými službami. V této kategorii je opět možno hledat vhodná opatření ke zlepšení dostupnosti služeb pro návštěvníky.

V návrhu jednotlivých opatření se vycházelo z kombinace zjištěných potřeb zlepšení služeb pro návštěvníky s pohledem hodnot ohrožených zvýšeným rizikem.

8 Závěr

V této práci jsou formulovány výsledky hodnocení, které lze použít při navrhování opatření pro udržitelné formy turismu v chráněných krajinných oblastech. Použitá metoda je založena na postupném hodnocení významnosti jednotlivých jevů souvisejících s návštěvností chráněných krajinných oblastí. Tato metoda, byť je v této práci zatížena pouze subjektivním hodnocením jednotlivých hodnot a jevů ze strany autora, je využitelná i v praxi, a to jak pro práci s návštěvnickou infrastrukturou, tak i pro činnost samospráv v oblasti destinačního managementu. Jak vyplývá z rozboru současného stavu, není v reálném životě v oblasti Berounska toto uspokojivě řešeno. Od doby zpracování bakalářské práce (r. 2010) nedošlo k významnému pokroku v oblasti organizace cestovního ruchu v oblasti Berounska. Z hlediska zákonných limitů pro ochranu přírody a krajiny je patrné, že lze najít takový způsob rozvoje cestovního ruchu, který jednak lépe uspokojí návštěvníky a jednak ve svém důsledku může mít i vliv na ochranu přírody a krajiny, protože návštěvníkům budou více zpřístupněny informace o důvodech a způsobech ochrany přírody a krajiny.

Vzhledem k připravovaným projektům na vznik návštěvnických středisek – Dům přírody Český kras a Dům přírody Brdy, jsou jistě výsledky této práce využitelné i v další přípravě těchto projektů a dlouhodobě i k vlastní náplni činnosti těchto středisek. Právě použitá metoda klasifikace může být uplatněna při stanovování priorit s ohledem na cílové skupiny, jejich potřeby a zároveň potřeby vzdělávání a výchovy v ochraně přírody a krajiny.

Záležitosti řešené v této práci jistě zasluhují podrobnější analýzy, založené na objektivizaci analyzovaných dat. Použitá metoda se však dá aplikovat opakovaním provedení stejného hodnocení různými osobami, které mají dostatečnou znalost území i jeho ochrany.

9 Přehled literatury a použitých zdrojů

- (1) AGENTURA OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY ČESKÉ REPUBLIKY, 2017: Domy přírody. Online: <http://www.dumprrody.cz/>. Staženo: 14.3.2017.
- (2) AGENTURA OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY ČESKÉ REPUBLIKY, kolektiv autorů: Plán péče o CHKO Brdy 2016 – 2025. Nepublikováno.
- (3) AGENTURA OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY ČESKÉ REPUBLIKY, kolektiv autorů: Plán péče o CHKO Český kras 2010 - 2019. Nepublikováno.
- (4) AGENTURA OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY ČESKÉ REPUBLIKY, kolektiv autorů: Plán péče o CHKO Křivoklátsko 2017 – 2026. Nepublikováno.
- (5) BRYANT B., 1995: Environmental Justice: Issues, Policies and Solutions. Island Press, Washington, DC.
- (6) CAALDERS J. V., 1999: Tourism and Biodiversity: Impacts and Perspectives on Interventions in the Netherlands and Costa Rica. Wageningen, Buiten Consultancy and Wageningen University.
- (7) CÍLEK V., LOŽEK V., MUDRA P., KUBÍKOVÁ J., ŠPRYŇAR P., ČTVERÁK V., SCHMELZOVÁ R., OBERMAJER J., ŽÁK V., KUBÍK M., GREMLICA T., DANĚČEK V., 2011: Obraz krajiny - Pohled ze Středních Čech. Dokořán, Praha, 310 s.
- (8) CÍLEK V., MUDRA P., SŮVOVÁ Z., ŽÁK K., ŠIMEK R., ROHOVEC J., MIKULÁŠ R., LOŽEK V., 2015: Střední Brdy - Hory uprostřed Čech., Dokořán, Praha: 182 s.
- (9) ČERVINKOVÁ R., 2014, Zakládání geoparků v konceptu udržitelného rozvoje na příkladu kandidátského Geoparku Joachima Barranda. Nepublikováno, UK v Praze.
- (10) ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2017: Sčítání lidí, bytů a domů. Online: <https://www.czso.cz>. Staženo: 1.4.2017.
- (11) EAGLES P.J.F., MCCOOL S.F., HAYNES Ch.D, 2002: Sustainable Tourism in Protected Areas: Guidelines for Planning and Management. UNEP/IUCN.
- (12) HAYES T., 2006: Parks, People and Forest Protection: An Institutional Assessment of the Effectiveness of Protected Areas. World Development.
- (13) HORÁKOVÁ H., 2003: Strategický marketing. Grada Publishing, Praha.
- (14) KAJALA L., 2004: Measures for Developing Sustainability of Nature Tourism in Protected Areas. SIC MMVFRP, Oslo.

- (15) KLEINDIENST J., 2010: Cestovní ruch České republiky se zaměřením na region Berounsko. Nепublikováno, Vysoká škola finanční a správní, a.s.
- (16) KLOUDA L., 2014: CHKO Křivoklátsko - Preventivní hodnocení krajinného rázu území, Praha, 213 s.
- (17) KLOUDA L., SALABA M., MAKAJ T., NEKL M., ŠTYCH P., 2012: Připravovaná CHKO Brdy - Preventivní hodnocení krajinného rázu území, Praha, 49 s.
- (18) LACITIGNOLA D., PETROSILLO I., CATALDI M., ZURLINI G., 2007: Modelling Socio-ecological Tourism-based Systems for Sustainability. Ecological Modelling, Vol. 206., No. 1-2.
- (19) LOŽEK V., KUBÍKOVÁ J., ŠPRYŇAR P. a kol, 2005: Střední Čechy - Chráněná území ČR, svazek XIII. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, Praha: 902 s.
- (20) LOŽEK V., 2007: Zrcadlo minulosti - Česká a slovenská krajina v kvartéru. Dokořán, Praha: 198 s.
- (21) LOŽEK V., 2011: Po stopách pravěkých dějů. Dokořán, Praha: 181 s.
- (22) MEDEK M., BANAŠ M., 2010: Výzkum návštěvníků vybraných CHKO. Partnerství, o.p.s. Nепublikovaná zpráva pro AOPK ČR.
- (23) OCHRANA PŘÍRODY, 2010: zvláštní číslo Cestovní ruch a chráněná území, roč. 65, 1-40.
- (24) ROBERTS L., HALL D., 2001: Rural Tourism and Recreation: Principles to Practice. Walington, Oxon: CABI Pub.
- (25) SPRÁVA NÁRODNÍHO PARKU ŠUMAVA, 2017: Návštěvnícká centra. Online: <http://www.npsumava.cz>. Staženo: 13.3.2017.
- (26) STARÁ V., 2010: Předběžné výsledky dotazníkových šetření provedených v Českém krasu. Nепublikováno, FŽP ČZU.
- (27) TOURISM FOR NATURE, 2017: Ecological tourism in Europe. Online: <http://www.tourism4nature.org/>. Staženo: 31.3.2017.
- (28) TÜRK S., 2004: Outdoor Recreation Activities in Nature Protection Areas – Situation in Germany. SIC MMVFRP, Oslo.
- (29) UNESCO, 2008: MAB Report Series. UNESCO, Paris.
- (30) UNEP, 2007: Negative Socio-Cultural Impacts From Tourism. Online: www.unepctic.org. Staženo: 30.3.2017.
- (31) UNITED NATIONS ENVIRONMENT, 2017: Sustainable tourism. Online: <http://drustage.unep.org/resourceefficiency/sustainable-tourism>. Staženo: 8.4.2017.

- (32) VOREL I., VORLOVÁ J., KIBIC K., KUPKA J., HRONOVSKÁ K., POSPÍŠIL F., WRANOVSKÁ A., 2008: Preventivní hodnocení území CHKO Český kras z hlediska krajinného rázu. Praha: 144 s.
- (33) Zákon č. 114/1992 o ochraně přírody a krajiny ve znění pozdějších předpisů.
- (34) ZELENKA J., TĚŠITEL J., PÁSKOVÁ M., KUŠOVÁ D., 2013: Hradec Králové - Udržitelný cestovní ruch. Hradec Králové: 326 s.
- (35) ZELENKA J., 2006: Případové studie - Potenciál cestovního ruchu Křivoklátsko a Český kras. Příloha výzkumné zprávy projektu MMR č. WA-019-05-Z08.
- (36) ZELENKA J., 2006: Výzkum optimalizace využití kulturního, přírodního a technického dědictví pro cestovní ruch v CHKO a biosférické rezervaci Křivoklátsko a v části CHKO Český kras. Příloha výzkumné zprávy „OPTURISM“ vypracované pro MMR, 32 s.
- (37) ZELENKA J., 2007: Metodika výzkumu cestovního ruchu v chráněných územích a její implementace na Křivoklátsku. COT Bussines roč. 9, č. 8, 58-60.
- (38) ZELENKA J., 2007: Metodika výzkumu potencialu rozvoje cestovního ruchu ve zvláště chráněných územích České republiky se zvláštním zřetelem k řešení společensko-ekonomických disparit. Příloha výzkumné zprávy projektu MMR č. WA 037-05-Z06.
- (39) ZELENKA J., 2007: Pilotní výzkum cestovního ruchu na Křivoklátsku. COT Bussines roč. 9, č. 9, 62-64.
- (40) ŽÁK K., MAJER M., CÍLEK V., HŮLA P., 2016: Křivoklátsko - Příběh královského hvozdu. Dokořán, Praha: 316 s.
- (41) ŽÁK K., MAJER M., CÍLEK V., 2014: Český kras - Klíč k české krajině, Academia, Praha: 273 s.